

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Bakalářská práce

2017

Dorotea Mejstříková

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Dorotea Mejstříková

**Socializace mladých v rámci subkultury
graffiti**

Bakalářská práce

Praha 2017

Autor práce: **Dorotea Mejstříková**

Vedoucí práce: **Mgr. Anna Oravcová**

Rok obhajoby: 2017

Bibliografický záznam

Mejstříková, Dorotea. *Socializace mladých v rámci subkultury graffiti*. Praha, 2016. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Katedra sociologie. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Anna Oravcová.

Abstrakt

Autorka se v práci zabývá socializací mladých lidí v rámci subkultury graffiti. Popisuje aspekty procesu vstupu jedince do subkultury a její pravidla, která se následně promítají do stylu i kvality života nového člena. V rámci subkultury graffiti je také zkoumáno hierarchické zakořenění vztahů jejích členů, které se vyznačuje respektováním starších jedinců na vrcholu hierarchického uspořádání, a naopak opovrhováním začínajících writerů, kteří pravidla subkultury nerespektují.

Autorka v teoretické části práce čtenáře seznamuje s teoretickými východisky zkoumání subkultur. V této části také čtenáři přibližuje graffiti subkulturu v českém prostředí. V praktické části se potom autorka soustředí zejména na svůj vlastní výzkum, v jehož rámci provedla osm polostrukturovaných rozhovorů se členy pražské graffiti subkultury a pozorování, na jejichž základě dochází k zodpovězení svých stanovených výzkumných otázek.

Abstract

In the thesis the author is focused on socialization of young people within the subculture of graffiti. She discusses aspects of the individual's integration into the subculture and its rules, which then influence the style and quality of the new member's life. In the context of graffiti subculture the author describes members' relationships, which are deeply rooted in hierarchy. That is characterized by respecting older writers at the top of the hierarchical system, and vice versa despising new writers who do not respect subculture rules.

In the theoretical part of the thesis, the author introduces the theoretical background of subculture research to the reader. She also familiarize the reader with subculture of graffiti in the Czech Republic. In the practical part, she introduces her own research, based on eight semi-structured interviews with members of Prague graffiti subculture and her observation. Based on collected data she comes to conclusion and answers her research questions.

Klíčová slova

Mládež, subkultura, graffiti, umění, motivace, socializace

Keywords

Youth, subculture, graffiti, art, motivation, socialization

Rozsah práce: 104 286 znaků včetně mezer

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Dorotea Mejstříková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Anně Oravcové z odborné vedení, podporu a pomoc v průběhu psaní práce. Děkuji také PhDr. Dinu Numeratovi, Ph. D. za věcné komentáře a respondentům za ochotu podílet se na tomto výzkumu. Velký dík patří i všem přátelům, kteří tu pro mě vždy jsou.

Socializace mladých v rámci subkultury graffiti

Anglický název: Socialization of Young People within the Subculture of Graffiti

Vedoucí práce: Mgr. Anna Oravcová

E-mail: anna.oravcova@centrum.cz

Předběžná náplň práce:

Ve své práci bych se chtěla zabývat motivací mladých lidí k tvorbě graffiti. Graffiti se během posledních pár desítek let stalo součástí každodenního městského života, bořící jak jeho hranice, tak hranice zákonů. Většina společnosti ho přehlízí, tedy alespoň do té doby, než jim někdo „nepočmárá“ dveře. Názory na jeho tvorbu se přitom různí. Na jedné straně je obdivováno, na straně druhé je odsuzováno a postihováno.

Zabývat se budu otázkou Proč mladí lidé tvoří graffiti i přes to, že je pro většinou společnost obtížně stravitelné, často neakceptovatelné a ve většině případů nelegální? Umělci při jeho tvorbě často riskují v nejhorším případě odnětí svobody za poškozování cizího majetku. I přesto, nebo možná právě proto, graffiti stále láká nespočet mladých lidí. Psaní jejich jména na lukrativní a dobře viditelná místa, vizuální vyjádření a získaný respekt v subkultuře je pro ně často důležitější než dodržování zákonů.

Jak se ke graffiti mladí tvůrci vůbec dostali a hlavně proč? Jaké byly jejich začátky? Co je na graffiti tak atraktivní, když za jeho nelegální provádění hrozí trest a dost často i brutální nebo minimálně ponižující zacházení ze strany policie? Ráda bych se také pozastavila nad tím, jak fungují crew obecně i jak fungují jednotlivě a konkrétně mezi sebou. Myslím totiž, že crew, mezi kterými (i ve kterých) se writeři snaží vzájemně v tvorbě překonávat i motivovat, jsou jedním z důležitých důvodů, co je na malování baví. Pro členy tohoto úzkého kolektivu je navíc crew jejich "druhou rodinou", ve které

mají "společné tajemství" díky kterému se na sebe musí navzájem naprosto spolehnout.

V úvodní teoretické části práce nejprve vymezím pojem graffiti jako takový a ostatní výrazy s tím spojené. V této části práce se také zaměřím na pohled veřejnosti na tuto subkulturu a postihy za nelegální tvorbu graffiti vyplývající z trestního zákoníku. Protože základním cílem mé bakalářské práce bude hledání odpovědi na otázky začleňování se autorů tohoto umění ulice do subkultury a jejich motivace k tvorbě, pokusím se provést kvalitativní šetření pomocí rozhovorů s představiteli současné pražské graffiti scény. Ptát se budu především na jejich začátky.

Aktuální podobu scény se také ve své práci pokusím zmapovat a zároveň nastínit deskripci graffiti jako životního stylu mimo většinovou společnost. Současně bych ráda provedla pozorování svých respondentů při malování. Na závěr pak podpořím či naopak vyvrátím předem stanovené hypotézy.

Seznam odborné literatury

Alan, J. 1989. Etapy života očima sociologie. Praha: Panorama.

Bydžovská, L. a kol. 2002. Dějiny umění. 12. díl (José Pijoan). Praha: Euromedia, Knižní klub, Balios.

Castleman, C. 1984. Getting Up: Subway Graffiti in New York. Cambridge: The MIT Press.

Cortés, R., Lékó, I. 2007. Street Art Praha. Praha: Arbon vitae.

Foldynová, A. 2008. Pouliční umění – teorie na ulici. Praha: Interaktiv.cz.

Jandourek, J. 2003. Úvod do sociologie. Praha: Portál.

Kollosa, A. 2006. Keith Haring: 1985-1990: život pro umění. Praha: Slovart.

Kroftová, A., Matoušek, O. 1998. Mládež a delikvence. Praha: Portál.

Kučera, M. 1991. Mluví písmo. Proč, kdy, jak a ke komu. Praha: Avicenum.

Lewisohn, C. 2009. Street Art: The Graffiti revolution. London: Tate.

Overstreet, M. 2006. In Graffiti We Trust. Praha: Mladá fronta.

Phillips, S. A. 1999. Wallbangin': Graffiti and Gangs in L.A. Chicago: University of Chicago Press.

Ruhrberg, K. 2011. Umění 20. století – Malířství, soptury a objekty, nová média, fotografie. Praha: Slovart.

Smolík, J. 2010. Subkultury mládeže. Uvedení do problematiky. Praha: Grada Publishing.

Obsah

OBSAH	1
ÚVOD	2
1. TEORETICKÁ VÝCHODISKA	4
1.1 <i>Koncept subkultury</i>	4
1.1.1 <i>Odlišnosti a specifika subkultur mládeže</i>	5
1.2 <i>Teoretické proudy a historie studií subkultur</i>	6
1.2.1 <i>Subkultura plní funkci: Strukturální funkcionalismus</i>	7
1.2.2 <i>Subkultura versus společnost: Konfliktualistická teorie</i>	8
1.2.3 <i>Symbolický interakcionismus</i>	9
1.2.4 <i>Něco za něco: teorie sociální směny a kontroly</i>	9
1.2.5 <i>Současné studium subkultur: Postsubkulturální teorie</i>	10
1.3 <i>Socializace mládeže</i>	11
1.4 <i>Specifika graffiti subkultury</i>	12
1.4.1 <i>Slovník slangových výrazů</i>	15
1.4.2 <i>Subkultura graffiti v českém prostředí</i>	17
1.4.3 <i>Pohled veřejnosti a trestnost</i>	17
2. VÝZKUMNÉ OTÁZKY	19
3. METODOLOGIE	19
3.1. <i>Teoretické proudy a historie studií subkultur</i>	19
3.2. <i>Výběr komunikačních partnerů</i>	21
3.2. <i>Medailonky respondentů</i>	24
3.3. <i>Metoda kódování</i>	26
4. ANALÝZA ROZHOVORŮ	27
4.1. <i>Prvotní impuls – snaha patřit do graffiti subkultury</i>	27
4.1.1. <i>Dílčí shrnutí zjištění k první výzkumné otázce</i>	30
4.2. <i>Nováčkem v subkultuře graffiti</i>	32
4.2.1. <i>Seznámení s ostatními členy subkultury</i>	34
4.2.2. <i>Kariéra writera</i>	36
4.2.3. <i>Dílčí shrnutí zjištění ke druhé výzkumné otázce</i>	38
4.3. <i>Přínos členství v subkultuře graffiti</i>	41
4.3.1. <i>Dílčí shrnutí zjištění ke třetí výzkumné otázce</i>	44
ZÁVĚR	45
POUŽITÁ LITERATURA	47
ELEKTRONICKÉ ZDROJE	49
SEZNAM PŘÍLOH	50
PŘÍLOHY	51

Úvod

Ve své bakalářské práci se zabývám problematikou subkultury graffiti, která do českého prostředí pronikla v 90. letech minulého století, po pádu železné opony. Rázem začala ve veřejném prostoru a ve společnosti pobuřovat, vzbuzovat rozporuplné emoce, nacházet zastánce i odpůrce mezi těmi, kdo do graffiti subkultury nejsou přímo zainteresováni. Společnost vytvořila různé metody v podobě speciálních antigraffiti nátěrů a odstraňovačů graffiti, kamerových systémů, práce policie a hlídacích agentur, kterými se snaží graffiti předcházet a potlačovat je. Zároveň ve městech vznikají plochy, kde se příslušníci graffiti subkultury mohou legálně realizovat [Smolík 2010: 201]. Ty, kdo jsou pouhými konzumenty tohoto umění ulice, které pozorují při procházce městem, během cesty hromadnou dopravou do školy či práce, začalo graffiti provázet během každodenního života ať chtějí, či ne. Tak se s ním setkáváme i my. Tato práce popisuje motivace našich sousedů, nočních chodců a umělců, a je snahou o pochopení důvodu pro vstup do jejich nebezpečné hry se zákonem, kterou můžeme každodenně pozorovat.

Místo, kde se se subkulturou graffiti setkáváme je téměř výhradně město. Je to místo, které si členové této subkultury snaží podmanit psaním svých jmen na stěny, zdi a dveře domů. Vzhled šedých neosobních ulic měst se díky nim mění v galerie, šedé zdi ožívají barvami nebo chytají stříbrný lesk toho, kdo jimi prošel. V sociálních vědách je studium subkultur a specifického života jejich členů důležité k pochopení souvislostí a fungování života celé společnosti. I když se subkultury od majoritní společnosti velmi rozmanitě odlišují, nejsou od ní nikdy zcela izolovány [Smolík 2010: 30-31]. Jednotliví příslušníci konkrétní subkultury jsou zároveň syny, dcerami, studenty a studentkami, advokáty i medickami, nebo třeba taxikářem či servírkou. Nežijí izolovaně od společnosti, jen se v nestřeženou chvíli projevují jinak, než by očekávalo jejich okolí. Téma subkultury graffiti je ve společnosti často diskutováno. O subkultuře a životě v ní vzniká mnoho dokumentů, jako například *Girl Power* [Girl Power movie 2016], i publikací [Overstreet 2006].

V práci popisují aspekty procesu vstupu jedince do subkultury graffiti a pravidla

subkultury, které se následně promítají do stylu i kvality jeho života. Vystihují význam subkultury pro její členy i pro celou společnost. V teoretické části nejprve vymezím základní pojmy, jejichž pochopení je nezbytné pro porozumění celé práci. V tom mi pomohou například Gelder a Thornton (1997) nebo Milton Gordon (1977). Zaměřuji se na vysvětlení subkultury, specifčnosti subkultur mládeže a následně se přesouvám k popisu některých teoretických přístupů sociologie, které se pokoušely pochopit lákavost subkultur pro jedince, jejich fungování ve společnosti i problémy, které mohou způsobovat. Stěžejní jsou pro mne práce Josefa Smolíka (2010), Anthonyho Giddese (2013) a přímo subkulturou graffiti se zabývající Nancy Macdonald (2010) či Michael Brake (1985). Socializaci mládeže v rámci subkultury graffiti popisují v rámci konceptů teorií sociální směny a sociální kontroly. V další části bakalářské práce představím subkulturu graffiti jako takovou, zaměřím se na pohled veřejnosti na tuto subkulturu a postihy za nelegální tvorbu graffiti vyplývající z trestního zákoníku.

V analytické části odpovídám na výzkumné otázky, které souvisejí s průběhem začleňování jedince do subkultury. Co je prvotním impulsem pro snahu patřit do graffiti subkultury a stát se writerem nebo writerkou a z jakého důvodu mladí vyhledávají graffiti? Za jakých podmínek se jedinec stane writerem a tedy členem graffiti subkultury? Jaké překážky musí nováček při vstupu do subkultury graffiti překonat? Je s ním zacházeno stejně jako s ostatními členy subkultury a jaký je hlavní přínos členství v subkultuře graffiti? K nalezení odpovědí na tyto otázky mi pomáhají výpovědi vzorku osmi informátorů, se kterými jsem uskutečnila polostrukturované rozhovory a zároveň pak i mé vlastní postřehy z pozorování, díky kterému jsem měla lepší vhled do problematiky. V metodologické části vysvětluji svoji pozici výzkumnice a výběr komunikačních partnerů, členů pražské graffiti scény, kterých jsem se ptala především na jejich začátky v subkultuře. Přepisy z rozhovorů jsem kódovala a podrobila analýze, jejíž výsledky popisují v kapitole Analýza rozhovorů. V té také interpretuji výsledky a zodpovídám výzkumné otázky. V práci často používám anglické a slangové výrazy subkultury, pro které v českém jazyce neexistuje přesný ekvivalent. Na závěr pak shrnuji výsledky výzkumu a předkládám nové poznatky, které tato bakalářská práce na poli zkoumání subkultur přináší.

1. Teoretická východiska

1.1 Koncept subkultury

Pro pochopení souvislostí mezi subkulturou a snahou mládeže k nějaké ze subkultur patřit je důležité tento pojem vysvětlit a specifikovat. Proto ho nyní vymezím a popíši vývoj studia subkultur v sociálně-vědním prostředí.

Subkultury jsou fragmentem kultury. Kulturní socioložka Sarah Thornton o vztahu subkultury k dominantní kultuře hovoří jako o části města a jejích ulicích. Subkultura podle ní bez kultury nemůže existovat a zároveň pro kulturu je absence subkultur nemyslitelná [Gelder, Thornton 1997: 2]. Zkoumání subkultury tedy není možné izolovaně od celkové společnosti nebo kultury. Stěžejní je vždy vztah subkultury a ostatní společnosti. Milton Gordon již v roce 1947 popisuje pojem *subculture*, jako koncept složený z kombinace třídního statusu, etnického pozadí, prostředí, ve kterém jedinec vyrůstal, ve kterém žije a které na něj působilo společně například s náboženstvím. Jednotlivé aspekty kultury, ve které se jedinec pohybuje, dle Gordona, vytváří fungující jednotku, subkulturu, která má vliv na integraci tohoto jedince do celé společnosti [Gordon 1947: 40].

Pojem subkultura je ale velmi těžké definovat především proto, že se jednotlivé subkultury od sebe navzájem velmi výrazně liší. „*Definice subkultur se zaměřují na jednotlivé charakteristiky a znaky subkultur. Lze jen těžko na základě definice popsat množství nejrůznějších subkultur, které jsou často rozdílné.*“ [Smolík 2010:30]. Vědci se na jejím významu málokdy shodnou. I přes to bychom si pod pojmem subkultura měli být schopni představit menší vyhraněnou skupinu či komunitu lidí [Gelder, Thornton 2011: 1]. Ta existuje v rámci národa, státu nebo širšího společenství, se kterým sdílí určité společné hodnoty a normy, která se ale zároveň s majoritní společností v jiných hodnotách rozchází. Míra odlišnosti může být různá, nejčastěji se však jedná o odklon od většinových názorů, kulturních a politických cílů a zároveň navenek pozorovatelných znaků, jako může být užívání specifické symboliky, poslech určité hudby a specifické trávení volného času [Smolík 2010: 30-31]. Subkulturou je tedy možno chápat určitou skupinu podobně smýšlejících lidí, kteří si mezi sebou postupně vytváří vlastní pravidla.

Podle Václava Soukupa ji pak můžeme definovat jako „(...) *sociální skupinu, jejíž artefakty, sociokulturní regulativy a ideje ji do jisté míry odlišují od majoritní kultury, která tvoří kontextuální rámec daného společenství.*“ [Soukup 2011: 696].

Pro některé sociology a sociální antropology je ale samotný pojem subkultura nepřesný nebo dokonce nepřijatelný, neboť podle nich devaluje danou skupinu lidí. Tak uvažuje například i rakouský sociolog a kulturní antropolog Roland Girtler, podle kterého je pojem subkultura nepřijatelný, jelikož díky předponě *sub* označuje společenství podřízené hlavní kultuře. Raději proto používá pojem *okrajová kultura*, který je dle něj přesnější [Girtler 2001: 23]. Podle jiných kulturních antropologů a sociologů je za subkulturu mylně označována deviantní kultura, respektive deviantní skupina lidí v rámci kultury, projevující se nepřijatelně pro dominantní společnost. Ken Gelder a Sarah Thornton uvádějí, že na subkultury nelze nahlížet jako na skupinky mladých radikálů, zvrhlíků a outsiderů [Gelder, Thornton 1997: 5]. Pokud tedy na subkultury nahlížíme jako na formu sociální deviace z hlediska norem, hodnot a společensky přijatelných vzorců chování majority, nesmíme se nechat zlákat pouze často stereotypně udávanou negativní formu deviace. Sociální deviaci je třeba chápat jako přirozenou a funkční vlastnost celku, jako jakoukoliv odchylku od normální, majoritní skupinou uznávané struktury. „*Deviace je obecnou vlastností všech jevů, které dosahují variability. Pokud budeme zkoumat dostatečně velký variabilní soubor a zvolíme-li vhodná kritéria, deviaci v něm vždy odhalíme.*“ [Hrčka 2000: 11]. Subkultura je tak přirozenou deviací, jinými slovy po vhodně zvolených zkoumaných kritériích odlišnou skupinou, v rámci celé společnosti. Kritérii, díky kterým můžeme deviaci zkoumat tak mohou být například již zmíněné normy a zvolené vzorce chování, stejně jako styl oblékání, trávení volného času či styl komunikace.

1.1.1 Odlišnosti a specifika subkultur mládeže

Podle Josefa Smolíka lze jednotlivé subkultury členit na několik úrovní a typů. Lze je dělit například na základě původu, rozšířenosti, povolání, náboženství, zájmů, sociální pozice či věku. Subkultury mládeže, mezi které patří i subkultura graffiti, patří k těm, které lákají především mladé lidi. Ti mají tendenci ke snaze utvářet tzv. skupinové subkulturní hranice, které ohraničují příslušníky a uzavírají je do určitého

ochranného kruhu, ve kterém se příslušníci konkrétní subkultury navzájem brání [Smolík 2010: 34].

Subkultury mládeže zahrnují především mladé lidi. V otázce, kdo se dá považovat za mladého a kdo již ne se ale vědci a vědní disciplíny rozcházejí. Jsou nejednotní především ve stanovení horní věkové hranice. Jinak pojem mládež definuje psychologie, pedagogika nebo kriminologie. Marie Vágnerová mládí a dospívání považuje za důležitou životní etapu, která trvá zhruba od 10 do 20 let. Je to období mezi dětstvím a dospělostí, ve kterém se podle ní mění především forma identity jedince [Vágnerová 2005: 321]. Bohumil Geist v Sociologickém slovníku popisuje mládež jako sociální kategorii jedinců zastávajících do značné míry stejnou sociální pozici. Těmto mladým jsou přiřazeny určité sociální role a jejich hlavním cílem v tomto období by měla být příprava na povolání [Geist 1992: 228].

Subkultury mládeže vznikají v prostředí vrstevnických skupin, ve kterých si mladí jedinci utvářejí názor a vztah k okolnímu světu a k sobě samotnému. I když se vůči společnosti do jisté míry vymezují, podle Grubera mohou v rámci společnosti plnit některé důležité funkce. Poskytují například útočiště nesocializovaným jedincům, jsou důkazem určité míry svobody a demokracie v dané společnosti, díky subkultuře si mládež může vyzkoušet nové vzorce chování a komunikovat specifickou formou, nezbytnou pro výkon určité zájmové činnosti apod. Gruber ale zmiňuje i odvrácenou tvář subkultur mládeže, které se mohou v některých případech stát původcem značných problémů. Existence některých subkultur například může vybízet mládež ke kriminálnímu chování [Gruber in Smolík 2010: 57]. Takovými delikventními jevy se kromě sociologie, která se na mladé delikventy pokouší nahlížet nezávisle, zabývá hlavně kriminologie. Protože mezi ně spadá i poškozování cizí věci, které je pro tvorbu graffiti příznačné, o delikvenci v rámci subkultury graffiti se ještě zmíním později.

1.2 Teoretické proudy a historie studií subkultur

Poprvé se na akademické půdě snaha subkulturu vymezit a zkoumat jedince, kteří se s ní ztotožňují, objevila ve 20. letech 20. století v Chicagu, kde se na zdejší univerzitě a katedře sociologie začala formovat tzv. Chicagská škola. Město Chicago bylo v tu dobu ovlivněno přílivem nového obyvatelstva a typickým městským způsobem jeho života,

který místní sociology vyzýval ke zkoumání. Do výzkumů byly zahrnuty i subkultury se svými sympatizanty, zkoumání byli ale povětšinou deviantní jedinci [Smolík 2010: 58-59]. V poválečném období 60. let se pak ve Velké Británii začala formovat Birminghamská škola, která se zaměřovala na kultury jednotlivých tříd a byla do značné míry ovlivněna marxismem. Zkoumala hlavně nově vznikající subkultury mládeže a konflikty mezi mládeží z různých třídních prostředí, které popisovala jako projevy vzdoru, odrážející třídní konflikt mezi buržoazií a proletariátem [Smolík 2010: 74-75]. Zhruba od poloviny minulého století se tedy pojem subkultura v diskusích vědců začal hojně vyskytovat. S ním přicházely teorie, které se mimo jiné pokoušely vysvětlit snahu lidí k některé ze subkultur patřit.

1.2.1 Subkultura plní funkci: Strukturální funkcionalismus

Podle funkcionalistických teoretiků by měla být celá společnost chápána jako systém vzájemně závislých částí, společně ideálně jednajících v konsenzu, řádu a rovnováze. Zkoumané by tyto části měl být vždy ve vztahu k sobě navzájem a zároveň ke společnosti jako celku. Podle nich jsou v každém sociálním systému přítomny určité funkční předpoklady, které mimo jiné mohou sloužit i ke srovnávací analýze sociálních institucí [Harrington 2005: 134]. V rámci strukturálního funkcionalismu tak na subkulturu nahlížíme jako na systém norem, hodnot, vztahů apod., které ve společnosti dohromady plní určitou funkci. Funkcionalisté často srovnávali společnost s živým organismem, jehož jednotlivé orgány nelze zkoumat bez ohledu na celek, na funkci ostatních orgánů, neboť samotné by tyto orgány nikdy neexistovaly [Giddens 2013: 38]. Robert King Merton pak začal odlišovat pozitivní a negativní funkce. Pro pozitivní funkce Merton zavedl termín eufunkce a naopak pro negativní pak sociální disfunkce. Ty mají pro společnost negativní vliv. Škodlivost a prospěšnost jednotlivých funkcí je pak relativní a závisí na úhlu pohledu [Petrusek 2000: 110]. Díky působení subkultury, které nemusí být vždy eufunkční, může docházet ke konfliktům s majoritní kulturou, ale i mezi jednotlivými subkulturami či dokonce v rámci jedné subkultury. Tak je narušen společenský řád a rovnováha. Posprejování domu tak může být většinou společností vnímáno negativně, jako snaha společnost destabilizovat kriminálním jednáním. V rámci zainteresovaných jedinců uvnitř subkultury pak ale může jít o umělecké dílo

hodné obdivu, díky kterému se jeho autor nebo autorka těší prospěchu, uznání a postupu v pomyslné hierarchii subkultury. Eufunkčnost subkultury lze sledovat například v přispění jejího působení ke kulturní rozmanitosti.

1.2.2 Subkultura versus společnost: Konfliktualistická teorie

I když graffiti subkultura svojí přítomností, tvorbou a produkcí ovlivňuje širokou veřejnost, která se s ní v ulicích Prahy setkává téměř na každém rohu, sdílenými hodnotami mezi jejími příslušníky a okolní veřejností se liší. Uvnitř subkultury dochází mezi členy k nabádání ke tvorbě graffiti, seberealizaci a estetickému prožitku spojenému s uznáním od ostatních členů. Veřejnost ale počínání writerů, tedy těch, kteří graffiti vytvářejí, odsuzuje jako vandalismus a trestá. Příslušníci graffiti subkultury tak jednají navzdory negativnímu hodnocení majoritní společnosti. Teorie konfliktu hovoří o střetu dvou a více protichůdných zájmů, hodnot, cílů, snah či aktérů, a to ať už se jedná o střet jednotlivce, subkultury, kultury či celé společnosti [Jandourek 2001: 128].

Teorie konfliktu vznikla jako protiváha harmonické společnosti funkcionalistického modelu, kterému chyběl pohled na konflikt jako na normální jev, který je doprovázen změnou. Konflikt je přitom do jisté míry přirozeným a původním jevem sociálního života, přítomný v každém typu společností [Znebežánek 2015: 172]. Konfliktualisté tedy neberou v úvahu pouze harmonické aspekty sociálního života, ale i ty, v nichž panuje nesouhlas, a jsou tedy poznamenány konfliktem. Podle německého sociologa Ralfa Dahrendorfa jsou tyto oblasti stejně důležitými jako shoda, ne-li důležitějšími. Konflikt dle něj vychází v první řadě z odlišných zájmů, kterými disponují jak jedinci, tak skupiny [Giddens 2013: 40]. Profesor Miloslav Petrusek pak o konfliktu hovoří následovně. „*Konflikt je důsledkem nedostatkovosti statků, o něž sociální aktéři usilují a odlišnosti hodnot, které uznávají*“ [Petrusek 2000: 124]. Konflikt ve vztahu k subkulturám může být dán nedostatkem nebo obtížnou dosažitelností některých sociálních statusů, které jsou díky sociální stratifikaci nerovnoměrně distribuovány v rámci celé společnosti. Právě subkultura ale může být zvláště pro mladého člověka zdrojem alternativního statusu, který v kolektivu zajišťuje určitou dávku prestiže a uznání ostatních. Subkultura graffiti je toho, jak bude demonstrováno později, příkladem.

1.2.3 Symbolický interakcionismus

Symboličtí interakcionisté popisují podmínky, za kterých se jedinec se subkulturou identifikuje. Jeho osobnost je výsledkem sociálních interakcí mezi ním a okolím, od kterého přejímá postoje a hodnoty [Petrušek 2000: 160]. Právě s přejímáním postojů ostatních se může asociovat teorie labelingu. Labeling (nálepkování) může vzniknout ve chvíli, kdy už okolí jedinci přiřadí nálepkou konkrétní subkultury. Určitý obraz žádoucí nálepky bere v potaz Erving Goffman, zkoumající společenský život v analogii s divadelním představením. Zaměřuje se na sebezprezentaci jedince před ostatními, na snahu kontrolovat dojem, jaký před nimi jeho činnost vzbuzuje. V tomto případě je důraz kladen na snahu jedince působit na okolí žádoucím dojmem. *„Jedinec může vykonávat před okolím určité chování a prezentovat sám sebe s cílem dosáhnout přidělení určité nálepky. Může v některých případech volit určité chování s cílem manipulovat okolím a získat požadovanou nálepkou, která vyhovuje jeho zájmům a cílům.“* [Hrčka 2000: 237].

Okolí jedince pro něj může plnit i jinou funkci. Tu může představovat například sociální učení, které americký sociolog Edwin Sutherland vztáhnul především na kriminální jednání, které je mimo jiné typické i pro subkulturu graffiti. Sutherland uvádí svoji hypotézu s příčinou vzniku kriminálního chování. Říká, že pokud je osoba v interakci s nositeli kriminálních vzorců chování více než s nositeli antikriminálního chování, kriminální chování si osvojuje [Arnold 1970: 114]. Takto naučené jednání díky procesu interakce s okolím nemusíme vztahovat pouze na chování spojené s kriminalitou. Příznačné je také učení vzorců subkulturního jednání, které nemá negativní hodnotový náboj. Jednat se tak může například o osvojení si slangu subkultury, stylu oblékání, poslouchání hudby a podobně.

1.2.4 Něco za něco: teorie sociální směny a kontroly

Co vede jedince ke snaze ztotožnit se se subkulturou, nám může osvětlit teorie sociální směny, kterou rozvinul George Homans. Ten začal zkoumat menší sociální skupiny ve snaze pozorovat a vysvětlit jejich chování. Podle teorie sociální směny jedinec vstupuje do skupiny s cílem zisku za minimalizace vlastních ztrát. Převýšení výnosu a zisků nad ztrátami a investicemi si dopředu racionálně uvědomí a následně se interakce se skupinou účastní či nikoliv. Za zisk se však nepovažuje pouze materiální

podoba výnosu, ale například také získaný sociální status, prestiž a uznání mezi vrstevníky. V subkultuře se pak může jednat ještě o pocity uspokojení či vzrušení [Hrčka 2000: 211]. Eriksen hovoří o příslušnosti ke skupině, která se dle něj odvíjí od toho, co je skupina jedinci za jeho členství na oplátku schopna nabídnout – ať už se jedná o výnosy a zdroje či nutné sankce [Eriksen 2007: 28]. Výnosy členství jedince pak zvažují jak dosavadní členové subkultury, tak potenciální nový člen. Z toho vyplývá, že takové členství nemusí být přínosné pouze pro jedince, ale také pro zbývající a již stávající členy subkultury, kteří ho po zvážení zisků nemusí akceptovat.

Teorie sociální kontroly popisuje mechanismy, kterými společnost nutí každého svého člena k chování, jenž označuje za žádoucí. Sociální kontrolou je regulován sociální život jak v celé společnosti, tak v malých sociálních skupinách a kolektivech [Jandourek 2001: 131]. Regulováním chování jedinců v rámci celé společnosti, právními normami a tresty za jejich porušení se budu věnovat v kapitole Pohled veřejnosti a trestnost. Sociální kontrola je ale uplatňována i v rámci subkultury.

Během socializace se učíme o specifických pravidlech a sankcích společnosti, ve které jsme socializováni. Protože různé formy socializace probíhají po celý život, nové vzorce chování si musíme osvojovat při jakékoli příležitosti, kdy se ocitneme v novém kolektivu lidí – ať už v nové škole, zaměstnání či subkultuře. V takovou chvíli přijímáme specifické sociální role, od kterých je očekáváno určité chování, které je po zásluze podle pravidel skupiny odměňováno či trestáno [Nakonečný 2011: 59].

1.2.5 Současné studium subkultur: Postsubkulturální teorie

Subkultury mládeže se velice často mění, zabývají se jinými otázkami a tématy a dostávají tak nový obsah. Cílem jedince již často není pouze do určité subkultury patřit, ale být v ní také originální. Výsledkem je pak vznik odnoží a různých stylů v rámci subkultury, která se tak stává nestabilní. V 90. letech 20. století začal převládat názor, že pojem subkultura ztrácí svoji pružnost a mnohem vhodnější je použití pojmů scéna, styl, kmen, klubová kultura či kulturní vkus, které odráží vyšší prostupnost mezi jednotlivými subkulturami [Smolík 2010: 80-81]. Jedinec se totiž může cítit jako člen více subkultur najednou, jednotlivé subkultury se dnes navíc překrývají, a tak jako je nelze oddělit od majoritní kultury, nelze je v dnešní době oddělit ani od sebe navzájem. Subkultura graffiti tak přímo souvisí například se subkulturou hip hopu či breakdance.

Skupiny mladých lidí i jednotlivci se můžou ztotožňovat s často měnícími se masovými moderními trendy, poslouchat hudbu příznačnou pro určitou subkulturu ale vyznávat hodnoty úplně jiné [Hazelhurst, Hazelhurst 1998: 54]. Protože jejich životy jsou individuální, každý si prochází rozdílnými životními zkušenostmi a má různá privilegia, vybrat si může subkulturu či pouze některý z aspektů subkultury, který mu nejvíce vyhovuje. Docházet tak může ke kombinaci a výběru trendů z nejrůznějších rozmanitých zdrojů. V kontextu dnešních subkultur tak mnozí současní autoři hovoří spíše o termínu post-subkultura [Janeček 2011: 97].

1.3 Socializace mládeže

Jmenované sociologické teorie se zabývají především pohledem na subkulturu v rámci celé společnosti, v tuto chvíli se ale naše pozornost začíná soustředit k jednotlivcům a jejich dobrovolné snaze na zvolené subkultuře participovat. Protože se se zabýváme socializací, je na začátku nutné si uvědomit, že se nebude jednat o primární socializaci, ale o socializaci sekundární. Nepůjde tedy o první začlenění dítěte do společnosti v rámci rodiny, nýbrž o proces „(...) *nabývání vědění pro vykonávání určité role. Zahrnuje nabytí určitých typů slovní zásoby, se kterou je spojena jak internalizace sémantických oblastí, tak i tichých dohod, postojů a emocionálních zabarvení těchto polí. S procesem internalizace je spojena subjektivní identifikace s rolí a jejími příslušnými normami.*“ [Berger 1999: 136-137]. Mladý člověk je tedy v tuto chvíli již obdařen určitým souborem vědění, hodnot a přesvědčení, které ovlivňují chování a kvalitu prožívaného života. Ocítá se ale v období života, ve kterém má plynule přejít z dětství do dospělosti. Zkušenosti a vjemy, které si osvojil v dětství v prostředí a bezpečí rodiny či základní školy ho plně nepřipravují na požadavky, které jsou na něj kladeny v dospělosti.

Michael Carr-Gregg a Erin Shale popsali socializaci v dospívání jako období, kdy se jedinec snaží do určité míry osvobodit od rodiny a přesunout pozornost k vrstevníkům, kde se identifikuje například určitým stylem hudby a hledá vlastní individualitu. S takovým jednáním je nápomocen „*rádce*“, který dospívající jedinečnost podporuje. Typické pro toto období je také odmítání kontroly autoritou, stejně jako podporu autority [Carr-Greg, Shale 2010: 197].

Socializace do subkultury je specifická v tom, že se do ní člověk subkultury nerodí,

jejím členem se nestává automaticky. Do jaké subkultury chce jedinec patřit si může či musí sám vědomě zvolit. Výběr statusu, rolí a identity je tedy na jedinci, na rozdíl do výběru místa, kde se narodil, pohlaví či například socioekonomického statusu rodiny [Eriksen 2007: 21]. Vliv na tento výběr mají z velké části masmédiá, náboženství a jiné organizace, ve kterých se jedinec pohybuje, ale hlavně ostatní lidé, se kterými je ve styku a kteří ho svým způsobem chování, hodnotami a zvyky ovlivňují [Nakonečný 1999: 60].

Z výše uvedeného je patrné, že se socializace dá označit za důležitý celoživotní proces. Během socializace v dospívání se jedinec ocitá v širší společnosti, než byla zatím jeho rodina, a získává od ní specifický status a role. Příslušnost k subkultuře si ale jedinec dobrovolně volí, takže statusy a role s ní spojené si může do jisté míry vybrat.

1.4 Specifika graffiti subkultury

Slovo graffiti pochází z italského *graffiti*, tedy plurálu od slova *graffito*, značícího vyškrábaný nápis do zdi. Historie tohoto termínu sahá do 60. a 70. let 20. století, kdy se začal používat pro označení fenoménu psaní pseudonymních podpisů na zdi New Yorku. V současnosti je jím označována široká škála jevů, které mají společné užití spreje či jinak aplikované barvy ve veřejném prostoru [Smolík 2010: 192]. Může jít o psaní přezdívek fixou, použití spreje na několik metrů dlouhou řadu písmen, která jsou provedená ve všemožných barvách, vybarvená a pečlivě vystínovaná nebo o techniku, při níž se pro podpis používá malířský váleček.

V Evropě se graffiti začalo objevovat až o deset let později společně s bohem a celosvětovým úspěchem hip hopu. V tu chvíli se také začalo debatovat o tom, do jaké míry se jedná o umění. „*Ještě v polovině osmdesátých let byl tento fenomén ve Francii vnímán jako svérázná forma pop-artu.*“ [Smolík 2010: 198]. Pomalovaných ploch se ale objevovalo stále víc, sprejeři navíc často pomalovali a zničili tak kdejaký soukromý majetek či historickou památku. Zatímco teoretici umění, sociologové a psychologové jevíli o nový druh projevu mládeže zájem, veřejnost ho začala odmítat a pozornost tento nový druh sebe prezentace upoutala kriminologie. V pařížské Sorbonně a několika jiných školách dokonce začaly vznikat samostatné katedry pro studium graffiti [Smolík 2010: 198].

Autoři graffiti nadále zlepšovali techniku, vynalézali nové způsoby vyjádření a zdokonalovali se ve výtvarném provedení psaní své přezdívky. Zájem o ně začala mít i média nebo hudebníci, kteří si od nich nechávali navrhnout například plakáty. Kromě techniky u graffiti začal být důležitý i originální styl. Každý z jednotlivých členů subkultury se snaží o svůj styl, každému se líbí něco jiného a zaměřuje se často na jinou techniku, styl i místo, kam napíše svůj podpis. Může malovat na legální plochy i na ilegální. Někdo tak svůj podpis trénuje a skicuje do té doby, než je spokojen a pak ho jde teprve namalovat na veřejné prostranství. Nezapomene při tom písmenům dodat 3D dojem stínováním. Někdo dává přednost *wildestylu*, při kterém předchází příprava a následná úhlednost tvarů, grafické provedení a pravidelnost není podstatná [Dennant 1997]. V rámci subkultury pak převládají různé názory na kvalitu provedení.

Vzhledem k tomu, že příslušníci subkultury působí hlavně ilegálně, v rámci majoritní společnosti neupozorňují na skutečnost, že jsou členy skupiny, jejíž počínání vzbuzuje často negativní emoce. S již zmíněnou teorií labelingu souvisí i styl subkultury, kterým se vymezuje vůči majoritní společnosti i ostatním subkulturám. Jedná se především o specifickou mluvu a slovní zásobu, image a vystupování vůči majoritní společnosti, v rámci ní i uvnitř subkultury, díky čemuž se jedinec i subkultura vymezuje vůči dominantní společnosti a ukazuje rezistenci vůči ní [Hebdige 1979: 101]. Díky tomu, jak příslušník skupiny vypadá a jak se chová ho okolí jednoduše zařadí do některé ze známých subkultur. Onálepkování příslušníka graffiti subkultury okolní společností však jedinci vzhledem k jeho nelegálním aktivitám nepřináší příliš užitku, stává se naopak nežádoucím a tím je právě graffiti subkultura odlišná od většiny ostatních. Snahou jejího člena je především nevzbudit v majoritní společnosti podezření. Subkultura graffiti se tak svůj status snaží veřejně prezentovat bez odhalení jejích členů, kteří se pokouší být pro majoritu v každodenním životě nerozeznatelní od ostatních ve společnosti¹. To ale neplatí v rámci subkultury, jejíž členové se dobře znají. Teorie labelingu je zde uplatnitelná především na snahu získat co nejlepší jméno v rámci skupiny. V tomto případě je udělení nálepky „kinga“ pro sebe-prezentujícího se

¹ I přes to se ale ve specializovaných graffiti obchodech a jejich e-shopech prodává oblečení s graffiti tématikou (např. obchod Grafficon: <http://www.grafficon.cz/obleceni>). Jak vyplynulo z rozhovorů se členy subkultury, ne každý z majoritní společnosti z motivů obrázků na těchto mikinách a tričkách je schopen rozeznat spojitost s graffiti. Zobrazované motivy na subkulturu upozorňují nepřímou a příslušníci subkultury si je pořizují zřídka.

jedince na určitém prostoru žádoucí. Pamela Dennant, který se odpovídá na otázku, z jakého důvodu se mládež pomocí graffiti prezentuje, tvrdí, že motivací a důvodů existuje nepřeberné množství. Někteří příslušníci graffiti subkultury se díky ní snaží získat slávu a uznání ve skupině vrstevníků, někteří rádi zažívají dobrodružství a někteří prahnou po kariérním postupu uvnitř subkultury v rámci hierarchie, kdy se z newyorského začátečníka, označovaného subkulturou jako *Toy*, stává *King* nebo *Queen of Style*, *King* či *Queen of Insides*, *Lines* či *King* a *Queen of Everything* [Dennant 1997]. I v tomto případě ale hovoří o přidělení nálepky *Toy* nebo *King* pouze uvnitř subkultury v rámci určitého kariérního postupu v pomyslné hierarchii. *Kingem* je člověk, který v subkultuře dosáhl patřičného respektu. Ten je možné získat zlepšováním originálního stylu a tvarů písmen a pokrytí co největšího území svými podpisy ať už ve formě velkých děl, nebo podpisy tenkou linkou. Důležitá je ale také lokace, kde své dílo příslušník subkultury vyvede. Čím v horších a extrémnějších podmínkách, tím lépe [Macdonald 2001: 104].

V subkultuře je naprostá převaha mužů. Naprosto zásadní je tedy pohled na subkulturu graffiti z genderové perspektivy, které se ve své práci věnuje například Nancy Macdonald rychlé [Macdonald 2001]. Popisuje zejména typické maskulinní rysy a překážky, které jsou kladeny v subkultuře ženám, pracuje ale i s myšlenkou Michaela Brakea, který tvrdí, že jedním z důvodů, proč je pro ženy těžké se do graffiti subkultury začlenit, je jejich nezájem o typicky maskulinní projevy, které jsou s graffiti spojeny. Ženy v subkultuře neabsentují kvůli tomu, že by byly méně schopné, mrštné či rychlé [Brake 1985: 182].

Jednou z nejpodstatnějších okolností pro příslušníka graffiti subkultury, která mu poskytuje vhodné podmínky pro tvorbu je anonymita. Anonymitu pro jedince, kteří jsou zainteresovaní ve tvorbě graffiti poskytuje internet, díky jemuž se mohou prezentovat fotkami svých děl, domlouvat se na srazech i sbírat inspiraci a informace o ostatních členech subkultury po celém světě. Kromě stránek, kde se mohou prezentovat jednotlivci ale i skupiny sprejerů, jako je dnes například Instagram², kde se uživatel účtu pohybuje, aniž by se někdo dozvěděl jeho pravé jméno, existují stránky, které spravuje někdo z dominantní kultury. Ten může nabízet pohled do subkultury

² Například Mouse z pražské crew FC, který svá díla prezentuje na Instagramu: <https://www.instagram.com/danone63mousino/>

„běžným lidem“ či antigraffiti nátěry³ a informace o možnosti prevence a možných postizích ze strany represivních orgánů. Webové stránky často používají metajazyk typický pro graffiti subkulturu, kterým navozují autentičnost sdělení. Na webových stránkách obchodů, které se specializují na potřeby pro subkulturu nalézáme informace o graffiti jamech i reportáže z lokální scény⁴ [Smolík 2010: 201].

1.4.1 Slovník slangových výrazů

Příslušníci graffiti subkultury svůj jazyk obohacují o slangové výrazy, ve kterých kombinují češtinu a angličtinou. Některé výrazy mají ve slangové podobě jiný význam než při překladu z angličtiny, jako např. *toy* – slangově začátečník, v překladu hračka. Některé výrazy mají pak význam podobný anglickému tak, jako například *crew*. Ve své mluvě používají i výrazy, které bychom mohly považovat za argot, neboť slouží k utajení pravého významu. Následující slovník nejzásadnějších slangových výrazů, jsem sestavila s jedním z participantů Rienem. Slova v něm obsažená budu používat i v následujících kapitolách své bakalářské práce.

- *Writer*⁵ – Označení pro autora graffiti, pro člena subkultury. *Writer* se v rámci subkultury podepisuje svojí vymyšlenou přezdívku, složenou z několika písmen.
- *Crew* – Parta, skupina writerů a většinou přátel, která píše stejná písmena. Každý ze členů *crew* se tak podepisuje jednak svojí přezdívku a jednak jménem *crew*.
- *Toy* – *Toy* je často začátečník nebo *writer*, který nemá uznání ostatních. Slovo *toy* se v subkultuře používá jako posměšné označení pro *writera*, který nemaluje podle představ ostatních členů subkultury. V tomto případě se tak nemusí jednat o začátečníka, ale o *writera*, který nemá dostatečně vytříbený styl podpisu, zároveň nemá respekt ke zběhlejším *writerům* a tím pádem je vysmíván ostatními.
- *Tag* – Rychlý podpis většinou jednou barvou, sprejem či fixou.
- *Piece* – Obraz z písmen, který se skládá z obrysu (obtahu) písmen a *fillinu*

³ Například společnost AXIOM REAL spol. s r. o.: <http://www.graffiti.cz/antigraffiti-natery>

⁴ Holešovický obchod Graffneck na svých stránkách prezentuje reportáže z graffiti jamů, výstavy, reportáže z battlů i profily jednotlivých *crew*: <http://www.graffneck.cz/grfblg/blog-jamy>

(výplně, která může být provedena jednou i více barvami). Piece může být doplněn o tagy, rok vzniku, vzkaz či odkaz na město, ze kterého autor pochází, celkáč (obsah obtahu) či pozadí. V některých případech obsahuje charakter (obličej, postavu, tvar zvířete apod.).

- Cany – spreje
- Kolík – fixa
- Whole train – Pomalovaný vlak (několik vagonů) od začátku do konce, od země po strop. Většinou se na Whole trainu podílí celá crew nebo několik crews.
- Whole car – Pomalovaný celý vagon od začátku do konce, od země po strop.
- End to end – Pomalovaný vagon (může být i celý vlak) od začátku do konce, ale ne od země po strop.
- Throw up – Rychlý piece; většinou se jedná pouze o jednobarevný fillin (výplň, plocha barvy) či pouze obrys písmen bez vybarvení, často psaný jedním tahem. Throwup má většinou menší velikost.
- Roof top – Piece umístěný na střechu budovy.
- Zbombit – Rychle pomalovaný prostor. Většinou se jedná o tagy či throwupy.
- Chrom – Označení pro stříbrnou barvu či canu nebo stříbrný piece s černým obtahem. Piece provedený tímto stylem je v Praze nejčastěji viditelný.
- Legál – Plochy určené k legálnímu sprejování na zeď. Většinou se jedná o zdi, které jsou k tomuto účelu přímo zavedené daným městem či městskou částí. Setkat se s nimi můžeme ale i např. na hudebních festivalech. Na legálních plochách se nacházejí různorodé pestrobarevné piecy, nad kterými umělec stráví několik hodin přípravou a prací. Člověk, který tvoří pouze na legálních plochách, ale subkulturou není označován jako writer a jako její právoplatný člen. Tím je naopak ten, který se pohybuje v první řadě v ulicích města, kde je graffiti ilegální a několikrát do roka tvoří i na plochách legálu.

⁵ Mezi příslušníky subkultury se označení „sprejer“ používá málokdy. Pokud se však použije, tak jako výsměch či v rámci ironie.

1.4.2 Subkultura graffiti v českém prostředí

V Českém prostředí je subkultura graffiti poměrně mladým fenoménem. Během vlády minulého režimu se ke členům subkultur přistupovalo jako k podezřelým lidem, kteří byli velice často považováni za nepřítel komunistické strany. Režim se jakémukoli podezřelému chování snažil zabránit. To se změnilo až po pádu železné opony v roce 1989, kdy i do Československa mohly začít proudit zahraniční společenské tendence, kultura, hudba, styly, scény či subkultury [Smolík 2010: 198]. Tak tomu bylo i s do té doby zahraniční subkulturou graffiti, rapovou a hip hopovou hudbou, stylem oblékání i novými produkty a zbožím, jako byly nové spreje a barvy. Úspěch graffiti subkultury tak šel ruku v ruce s úspěchem hip hopové hudby, která se po pádu komunistického východního bloku začala šířit i do zemí, kde bylo do té doby poslouchání západních hudebních směrů zakázáno.

Zároveň se o graffiti začaly objevovat informace v oficiálních médiích, lidé začali poslouchat zahraniční rozhlasová vysílání, kde si mohli poslechnout i hip hopovou zahraniční produkci, měli přístup i k časopisům, které si například členové graffiti subkultury tiskli v Berlíně. To okamžitě začalo ovlivňovat místní hudební scénu a interprety, kteří měli ke graffiti kladný vztah, nebo dokonce přímo patřili do subkultury. „Mezi nejznámější a nejuznávanější interprety či skupin lze bezpochyby řadit tyto: Lesík Hajdovský (s písní „Jižák“), Piráti, Michal V. (s písní „Jakýpak volky...“), Chaozz, PSH, Indy&Wich, Supercrooo, Vladimír 518, Marpo, Hugo Toxx, Orion, James Cole, WWW (...).“ [Smolík 2010: 198]. Martina Overstreet, která ve své knize systematicky shrnuje vývoj graffiti v českém prostředí, popisuje důležitost graffiti magazínů a časopisů, které si subkultura začala ve druhé polovině 90. let vydávat. Mezi prvními byl například Terrorist Magazine [Overstreet 2006: 87]. Poslední číslo Terrorist Mag vyšlo v roce 2002. Mezi časopisy, které graffiti tvorbu pražských umělců ovlivňují dnes patří například Clique, Stylefile nebo například Signall.

1.4.3 Pohled veřejnosti a trestnost

Pokud se budeme procházet městem a sledovat nelegální i legální graffiti, málokdy se shodneme na tom, zda a v jakém případě se jedná o umění a v jakém o vandalismus. Mezi writery je mnoho studentů uměleckých škol, což je beze sporu vidět především na jejich tvorbě na legálních plochách. Londýnský writer, umělec a kurátor Cedar Lewison

o hranici mezi uměním a vandalismem hovoří následovně. „*Pokud zmizí prvek ilegality, spolu s ním zmizí i adrenalin ilegalitou způsobený. Co tedy zbyde, je adrenalin vyvolaný kreativitou. A to je přesně ten moment, kdy se má na graffiti nahlížet jako na čisté umění.*“ [Lewisohn 2009: 38] Epos 257, absolvent Vysoké školy uměleckoprůmyslové v Praze, umělec a bývalý writer, jehož pseudonym je odvozen od, již neplatného, paragrafu č. 257 o poškozování cizí věci, se díky graffiti dostal snáze do povědomí širší veřejnosti. Aktuálně svá díla z prostředí města vystavuje ve Veletržním paláci, v Národní galerii [Národní galerie 2017].

Protože cílem příslušníka graffiti subkultury je namalovat své jméno na co nejviditelnějším místě, není graffiti ve městě snadné přehlédnout. Vidět ho můžeme na zdech domů, na veřejné dopravě, telefonních budkách, oknech výloh či poštovních schránkách. Setkávat se s ním můžeme jak na již zmíněných legálních i na nelegálních plochách, kde writer svým dílem zasáhne do soukromého či veřejného majetku, aniž by se předem domluvil s majitelem či příslušnou institucí. Bezpečnostní složky o graffiti mluví jako o projevu vandalismu [Smolík 2010: 203]. Dopad na společnost tedy nemá pouze z estetického pohledu, ale především po finanční stránce. Soukromé i městské, státní budovy i městská hromadná doprava jsou po zásahu writerů znovu očišťovány a natírány původní barvou. Z některých povrchů však kvalitní barva odstranit nelze vůbec, nebo je její odstranění velmi nákladné.

Od 90. let 20. století se graffiti, vandalismus a ničení cizího majetku objevuje v trestním zákoníku jako poškozování cizí věci. V České republice aktuálně platí novela trestního zákona §228 Poškození cizí věci ze Sbírký zákonů č. 40/2009. Podle něj ten, kdo postříká, popíše či pomaluje barvou nebo jinou látkou cizí věc a poškodí ji tak tím, „(...) bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.“ [Trestní zákoník 2009] V případě, že pachatel takovou škodu způsobí ve velkém rozsahu, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až šest let [Trestní zákoník 2009].

Pachatele poškozování cizí věci je v dnešní době snazší zadržet policií mimo jiné díky instalovaným bezpečnostním kamerám. Ty writera dokáží před sprejováním odradit a působí tak i jako prevence. Na ostrahu objektů si jejich majitelé často najímají bezpečnostní agentury. Ty v dnešní době ostatně hlídají i vlaková depa.

2. Výzkumné otázky

V minulých kapitolách jsem nastínila základní pojmy, pojící se se socializací v rámci subkultury graffiti. Nyní se chci zaměřit na vstup mladého člověka do subkultury graffiti, která je známá svými vnitřními hierarchickými vztahy. Protože je graffiti subkultura uzavřenou scénou s přísnými pravidly, není často pro nováčka snadné se v ní uplatnit a začlenit. Hlavní výzkumnou otázkou je, jakým způsobem probíhá začleňování jedince do subkultury graffiti. V rámci této otázky jsem si pak stanovila tři oblasti zájmu.

- 1) Co bývá prvotním impulsem pro snahu patřit do graffiti subkultury a stát se writerem nebo writerkou? Z jakého důvodu mladí vyhledávají graffiti?
- 2) Za jakých podmínek se jedinec stane writerem, a tedy členem graffiti subkultury? Jaké překážky musí nováček při vstupu do subkultury graffiti překonat? Je s ním zacházeno stejně jako s ostatními členy subkultury?
- 3) Jaký je hlavní přínos členství v subkultuře graffiti?

3. Metodologie

V následujících kapitolách, věnované metodě sběru dat a jejich vyhodnocení nastíním nejprve svoji pozici v rámci výzkumu, postup při výběru participantů pro rozhovory a jejich získání a na závěr metodu kódování.

3.1. *Teoretické proudy a historie studií subkultur*

Pro výzkumné práce je velice podstatná role výzkumníka či výzkumnice a jejich vlastní pozice v rámci výzkumu, neboť má vliv na tvorbu vědeckých tvrzení. Nyní proto vymezím vlastní pozici v rámci zkoumání subkultury graffiti, o které jsem se poprvé dozvěděla zhruba před pěti lety. Zajímat se o fungování subkultury jsem začala ale až o tři roky později. Během této doby jsem poznala množství writerů i writerek, ve kterých jsem poznala nové přátele a se kterými jsem začala trávit volný čas. V subkultuře graffiti se tedy pohybuji již několikátým rokem, jsem jejími členy pravidelně zvána na nejrůznější akce, ať už oslavy jejich narozenin, promítání graffiti

videí, graff jamy apod. Proto svoji pozici výzkumnice mezi participanty považují za insiderskou [Hodkinson 2005: 132-133]. Do zkoumané subkultury nepřicházím jako cizinec, jako tzv. outsider, ale jako přítelkyně writerů, která je dobře obeznána s jejími pravidly, jazykem i členy samotné subkultury. Tyto informace jsem přitom získala daleko před tím, než jsem vůbec začala uvažovat o tématu bakalářské práce a graffiti jako předmětu zkoumání. Všichni, se kterými jsem mluvila mě pravidelně vídali na nejrůznějších akcích v doprovodu s writery, se kterými jsem se již přátelila. Nikdy jsem se však necítila jako členka subkultury, graffiti jsem nikdy nemalovala.

Hodkinsonovu metodu insider research využíval při zkoumání subkultur mládeže také kolektiv Marty Kolářové. V knize *Revolta stylem: Hudební subkultury mládeže v České republice* popisuje metodu jako velice efektivní při sběru dat o subkulturách, do jejichž prostředí outsider nemá přístup. Status výzkumníka, který se již nějakou dobu pohybuje v prostředí subkultury může zvýšit kvalitu a efektivitu kvalitativních rozhovorů [Kolářová 2011: 39].

Insiderská pozice výzkumníka je důležitá pro získání důvěry mezi informátory a výzkumníkem. Při kontaktování respondentů, kteří se podílí na nelegální činnosti, jakou je právě graffiti, je jejich důvěra v citlivé zacházení se získanými informacemi stěžejní [Hodkinson 2005: 136]. Díky insiderské pozici pro mě nebylo příliš obtížné získat participanty, od kterých jsem dostávala další kontakty na potenciální informátory. Writeři, se kterými jsem hovořila, byli velmi otevření zvláště v případě, pokud jsme se osobně znali již z minulých let. Pokud jsme se dříve osobně neseťkali, velmi mi pomohlo odkázat se na writera, od kterého jsem kontakt dostala. Jak říká Hodkinson, insiderská pozice výzkumníkovi, a tedy i mně velmi pomohla díky znalosti internalizovaného jazyka a znalosti interních pravidel subkultury. [Hodkinson 2005: 138]. Díky znalosti slangu i subkultury jsem u writerů získala na důvěryhodnosti. Ta byla podpořena ještě akademickým zázemím a informovaným souhlasem, který mi každý z respondentů podepsal.

Na insiderství ale nelze spatřovat pouze klady. Hodkinson varuje před nekritickým reflektováním tvrzení participantů. Insider se může stát neschopným odpoutat se od ideologie skupiny a subkultury mládeže kvůli sympatiím a sdíleným hodnotám, které ke členům subkultury a celé skupině chová. V takovém případě se z výzkumníka může stát mluvčí subkultury namísto kritického analytika [Hodkinson

2005: 145]. Podle Marty Kolářové je proto důležité kombinovat vlastní zkušenosti s distanční perspektivou. Výzkumník si musí stále uvědomovat svoji pozici a být reflexivní [Kolářová 2011: 39].

3.2. Výběr komunikačních partnerů

Následující kapitoly se opírají především o přibližně rok trvající terénní výzkum, probíhající v Praze. Jak jsem již nastínila výše, graffiti je především fenoménem města. Zaměřila jsem se na lokální graffiti hlavního města Prahy, ve kterém žiji a ve kterém jsem měla možnost graffiti poznávat a s writery a writerkami se dostat do kontaktu nejsnáze. Mým zájmem není zmapovat subkulturu graffiti, rozšířenou po celém světě a v mnoha světových městech, jako celek. Uvědomuji si, že tyto graffiti scény se od sebe navzájem mohou velice výrazně lišit, writeři a writerky mohou mít různé důvody proč berou do ruky sprej a píší svoji přezdívku na vše v jejich dosahu. Mí respondenti pochází z Prahy, kde se subkultura po pádu komunistického režimu šířila nejrychleji. Informátor s pseudonymem Harm přitom maloval v hlavním městě, ale i v Brně, kde studoval vysokou školu. Přináší tedy pohled i do brněnské graffiti scény, které byl součástí tři roky.

Do výběrového vzorku respondentů je také zařazena writerka Skrat. Se členy subkultury se zná od střední školy. Poté, co založila vlastní crew ale velmi záhy malovat přestala a nestala se tak zkušenou writerkou. I přes to jsem ji mezi respondenty zařadila, neboť svoji pozici nováčka v subkultuře graffiti prožívala před nedávnem, tedy minulý rok. Dalším důvodem pro její zařazení do výzkumu bylo obtížné kontaktován žen, writerek, kterých se v subkultuře pohybuje daleko méně než mužů.

Primárním zájmem bylo dozvědět se od již dlouholetých členů subkultury informace o jejich začátcích, o prvotním kontaktu se subkulturou a následném začlenění se do ní. Proto jsem zvolila jako hlavní zdroj informací polostrukturované rozhovory. Protože jsem se ptala i na otázky hierarchie v subkultuře, mohlo docházet ke snahám podat o sobě lepší výpověď. Vzhledem k tomu, že jsem se snažila zachovat co největší autenticitu, rozhodla jsem se proto pro doplnění rozhovorů o pozorování. *„Rozhovory obsahují vždy směs toho, co je, a toho, co si o tom respondent myslí. Pozorování naproti tomu představuje snahu zjistit, co se skutečně děje.“* [Hendl 2005: 191]. Pozorování proběhlo na dvou úrovních.

- 1) Zúčastněné pozorování na kolektivních akcích, jako byla například premiéra graffiti videa KICK THE SHIT, dívčího filmu Girl Power o writerkách napříč světadíly, či soukromé promítání videí a fotek např. oslava narozenin jednoho z writerů s promítáním fotek a videa pražské crew TCS. Při tomto pozorování akcí jsem byla zároveň jejich účastníkem, stejně tak jako přítomní writeři a writerky. Premiéra KICK THE SHIT se konala 25.11.2016 v klubu Roxy, Premiéra filmu Girl Power 27.2.2016 v kině Lucerna, oslava narozenin pak 29.12.2016 suterénu kavárny na Malé Straně.
- 2) Nezúčastněné pozorování BCK crew v Korunovačnické ulici při tvorbě 3.10.2016. Při následných rozhovorech se členy crew BCK vyšlo najevo, že se v mé přítomnosti cítili daleko více ohroženi a byli proto ostražitější. Má přítomnost tedy jejich konání značným způsobem ovlivnila.

Veškerá pozorování jsem zaznamenávala do terénního deníku. Záznamy jsem většinou pročítala hned následující den a doplňovala informace, které mi s mírným odstupem času připadaly stěžejní tak, abych je následně mohla použít při analýze.

Nejdůležitějším informátorem byl můj dlouholetý přítel a spolužák z gymnázia Rien, který mě seznámil s writery své BCK crew již před několika lety. Od března roku 2016 mě pak seznamoval i s ostatními participanty, se kterými jsem udržovala pravidelný kontakt po celou dobu výzkumu. Během celého roku tak docházelo k nepočítaně náhodných a neřízených rozhovorů o této subkultuře jak s jejími členy, tak s lidmi, kteří na tvorbě graffiti neparticipují a mají mnohdy odlišné názory na jeho estetičnost i na sankce, aplikované vůči writerům.

Pro zúčastněné pozorování je typické přirozené navázání kontaktů s potenciálními informátory [Bryman 2012: 441]. V mém případě jsem však respondenty získávala spíše tzv. metodou sněhové koule, při které dochází k získávání informátorů na základě doporučení od již zkoumaných jedinců [Hendl 2005: 152]. Při mém zúčastněném pozorování jsem se tedy snažila spíše než získat nové respondenty vzbudit v již kontaktovaných respondentech důvěru. Strukturované rozhovory, které se uskutečnily se sedmi writery a writerkou, mi poskytli pouze informátoři, kteří se se mnou setkávali již dříve a se kterými jsem navázala přátelský vztah. Ti, které jsem se

kvůli rozhovoru pokoušela kontaktovat bez předchozího setkání v prostředí subkultury⁶ mi zpravidla neodpověděli, nebo napsali, že mají s podáváním rozhovorů špatné zkušenosti⁷.

Po podepsání informovaného souhlasu, ve kterém jsem respondentům a respondentce zaručila anonymitu a utajení jejich pravé identity, kterou jsem často ani neznala, jsme se přesunuli k samotnému rozhovoru. Výběr místa pro konání rozhovoru jsem nechala na respondentech. Doufala jsem, že si participanti vyberou prostředí, které jim bude pro rozhovor nejlépe vyhovovat, ve kterém se budou cítit uvolněně. Setkali jsme se tak většinou v kavárnách v centru města, případně jsem respondentka navštívila u něj doma. Osnova k polostrukturovaným rozhovorům je přílohou bakalářské práce. Tento typ rozhovorů jsem vybrala především díky pružnosti získávání informací. Předem připravené otázky mohou být v průběhu rozhovoru obohaceny o dotazy doplňující, čímž je zaručen přirozený průběh komunikace [Bryman 2012: 471]. Otázky v osnově byly rozděleny do několika oblastí, které dotazovaní writeři dopředu neznali. Otázky jsem se při rozhovorech snažila klást maximálně neutrálně tak, aby nemohly ovlivnit odpověď. První část se zaměřovala na obecnou rovinu graffiti. Otázky se týkaly vnímání graffiti jako subkultury, jací jsou writeři a jak se odlišují od okolní společnosti. Druhá část se zabývala vstupem dotazovaných do subkultury, jejich mládím, obdobím, kdy se s graffiti poprvé setkali, s kým a za jakých okolností začali malovat a co na ilegální aktivitu říkali rodiče, spolužáci, kamarádi. Další oblast zkoumala začlenění se do graffiti subkultury a její hierarchií. Poslední čtvrtá část se věnovala motivaci k tvorbě graffiti, kdy jsem se ptala na získaná přátelství, adrenalin spojení s ilegální tvorbou graffiti nebo otázku, zda si writer dovede představit, že by s malováním dokázal přestat a za jakých podmínek.

Během rozhovorů jsem se těchto předem připravených otázek držela, zároveň jsem ale své partnery nechala hovořit, aniž bych je přerušovala. Zasáhla jsem pouze v případě, že partner výrazně odbočil od tématu. Dodržování scénáře rozhovoru bylo

⁶ S writery jsem se snažila navázat kontakt především v obchodě s graffiti potřebami Grafnecku, na promítání fotek či videoklipu, zmíněné oslavě narozenin nebo při setkání writerů v restauračních zařízeních, na která jsem byla pozvána.

⁷ Tak jako všichni respondenti byli i tito oslovení informováni o zachování anonymity a informovaném souhlasu.

ale pouze orientační, často jsem se odpověď na otázku dozvěděla dříve, než jsem ji položila. V takovém případě jsem se k ní později již nevracela.

3.2. Medailonky respondentů

Helen, délka rozhovoru 52 minut

Helen začínal malovat nejpozději ze všech mých respondentů, v roce 2009, když mu bylo 18 let. Momentálně je členem crew TCS, o které mluví jako o své rodině. Rozhovor probíhal u něj doma, za přítomnosti jeho přítelkyně a dvouměsíčního syna. Jeho přítelkyně do rozhovoru občas zasahovala vtipnou poznámkou, nabídla mi domácí koláč a kávu. Během rozhovoru mi Helen ukazoval nejrůznější obrazové materiály a fotografie graffiti.

Mouse, délka rozhovoru 32 minut

Mouse začínal s prvními tagy již ve 2. třídě na základní škole. S ostatními writery se pak seznamoval především přes webovou stránku Fotolog. Několik let prodával v obchodě s graffiti potřebami Graffneck v Holešovicích, kde jsem ho také od minulého roku navštěvovala a vedla na téma graffiti série dialogů. Nyní je mu 24 let a je členem crew FC. Rozhovor probíhal v café Nona na Národní třídě, kam respondent přišel opilý. Mouse hned ze začátku odmítl pořízení zvukového záznamu, proto ho také v bakalářské práci necituji. Během rozhovoru jsem si ale podrobně zaznamenávala poznámky, které jsem následně použila pro analýzu.

Deck, délka rozhovoru 54 minut

Deckovi je 24 let a s graffiti začínal ve 14 letech s kamarádem poté, co na tramvajové zastávce viděli dva tagující writery. Nyní pracuje pro pražskou taxislužbu a píše crew BCK. S malováním graffiti přitom pomalu, stejně jako většina členů BCK, přestává. Rozhovor probíhal v pražské restauraci. Protože se s Deckem znám již více než rok, byl velice ochotný, otevřený a rozhovor tak proběhl v přátelské atmosféře.

Rien, délka rozhovoru 59 minut

Rien byl prvním z oslovených respondentů. Malovat začal ve 14 letech, když chodil na

gymnázium. Nyní mu je 24 let. Seznámil mě se svými kamarády s crew BCK, Deckem a Routem a svým bratrem Harmem, se kterými jsem také vedla rozhovor. Protože jsme velmi dobrými přáteli již od střední školy, rozhovor probíhal velice otevřeně a přátelsky. Rien mi mimo jiné pomohl zorientovat se v časopisech a magazínech vydávaných subkulturou stejně jako s uspořádáním slovníčku slangových výrazů subkultury.

Route, délka rozhovoru 40 minut

Route začínal malovat v 16 letech poté, co mu o tagování a psaní svého jména řekl spolužák. O graffiti se ale, tak jako většina respondentů, začal zajímat mnohem dříve. Route pochází z Ukrajiny, kde se ve svém mládí s graffiti nikdy nesešel. Po příjezdu do Prahy ho začalo fascinovat ještě jako malého chlapce. Ve svých 24 letech píše crew BCK. Rozhovor probíhal během jeho pracovní doby a byl několikrát přerušen Routeho pracovními telefonáty.

Rimed, délka rozhovoru 48 minut

Rimedovi začínal s malováním již v 5. třídě základní školy. K tématu graffiti se dostal daleko dříve díky starším sourozencům, kteří ho také naučili poslouchat rap. V tu chvíli byl writery fascinován, představoval si je jako superhrdiny z komiksů. V roce 2013 stál u zrodu crew TCS, jejímž je členem. Momentálně je mu 25 let. Kromě crew TCS píše ještě daleko starší crew CLE. Rozhovor s Rimedem probíhal na zahrádce vinohradské kavárny, v jejíž blízkosti respondent momentálně bydlí. Na Rimeda jsem dostala kontakt od Helena. Byl velmi vstřícný a přátelský, velmi detailně mi popsal založení nejznámějších pražských crew.

Harm, délka rozhovoru 36 minut

Harmovi je 28 let. Malovat začal v 15 nebo 16 letech se spolužáky na střední škole, s ostatními writery se seznamoval díky webovým stránkám Fotolog. Po střední škole studoval v Brně, kde s kamarádem zakládal crew Keks, která v dnešní době působí i v Praze. Harm společně se svým bratrem Rienem založili taxislužbu, pro kterou dnes oba jezdí. Rozhovor probíhal v kavárně v centru Prahy.

Skrat, délka rozhovoru 40 minut

Skrat je 21-letá studentka architektury na ČVUT. Rozhovor probíhal v kavárně v blízkosti její školy. Díky tomu, že jsme se letmo znaly již od střední školy a měly společné známé nejenom mezi writery, rozhovor probíhal velice otevřeně a v přátelském duchu. Informátorka nemá writerský pseudonym, Skrat je jméno crew, kterou zakládala se svojí kamarádkou. V rámci zachování anonymity jsem se výroky respondentky rozhodla označit pouze názvem její crew. Ta působila poměrně krátkou dobu, aniž by se dostala do širšího povědomí ostatních writerů. Respondentka se od ostatních mých informátorů odlišuje poměrně krátkou kariérou writerky, zároveň ale také čerstvou zkušeností s pozicí nováčka v subkultuře.

3.3. Metoda kódování

Rozhovory, které většinou trvaly 30 až 60 minut, jsem nahrála na diktafon a následně přepsala do podoby textu. Při přepisování rozhovoru jsem záměrně vynechala nesouvisející pasáže. Protože jsem s informátory před samotným rozhovorem podepsala informovaný souhlas o anonymizaci, veškerá data jí také podléhají. Zachované jsou přezdívky writerů, stejně jako jejich věk. Součástí dat jsou i terénní poznámky z pozorování a z neformálních rozhovorů. Ty byly sepisovány během mého pohybu v terénu, případně okamžitě po jeho opuštění.

Data jsem následně analyzovala za pomoci kódování, které proběhlo v několika krocích a které se řídilo podle přístupu Strausse a Corbinové [Crauss, Corbinová 1999]. O tento přístup se ve svém výkladu opírá také Jan Hendl, jehož kniha *Kvalitativní výzkum: Základní teorie a aplikace* mi byla při výzkumu rovněž nápomocna [Hendl 2005]. Základní kódy jsem vytvořila před samotným kódováním, a to během rozhovoru, kdy jsem si společně s jeho nahráváním dělala poznámky o struktuře vyprávění informátora k jednotlivým otázkám. Po přepsání rozhovoru jsem si také vyznačila relevantní pasáže pro moji práci. Jednotlivé kategorie, které jsem si předpřipravila již před samotným kódováním, jsem následně uplatnila na veškeré přepisy rozhovorů a zachovat jejich podobu napříč veškerými daty. Provedla jsem tedy jednoduché otevřené kódování, díky kterému jsem získala seznam témat, která bylo možno následně třídít a organizovat, kombinovat a doplňovat [Hendl 2005: 247]. Ve druhém kroku jsem kódy definovala podrobněji (např. seznámení s ostatními, důvod pro přijetí nováčka,

sebe prezentace, podmínka uznání, popis malování, vlastnost kinga, zvládání stresu apod.), opět si texty pročetla a snažila se mezi jednotlivými kategoriemi nalézat podobnosti, vztahy, nebo jejich vzájemné překrývání. V tuto chvíli jsem využívala kódování, který je označován jako axiální. To má za cíl získat obraz, který ilustruje vztahy napříč kategoriemi, okolnosti a kontext vzniku kódovaného jevu, jeho vlastnosti, intenzitu, reakce související kategorie apod. [Strauss, Corbinová 1999: 84-79]. Takové vztahy se objevily například v kódech *piece na viditelném místě (+velikost, tvar, riskantní místo, konfrontace s policií) - získání uznání ostatních writerů, respekt nováčka ze starších writerů - snadnější navázání kontaktu se staršími writery, nebo propracované tvary písma - uznání ostatních writerů*. Překrývající se kódy a kategorie propojily jednotlivá témata, o kterých jsem s participanty hovořila a dala mi možnost získat zjištění a závěry, o kterých pojednávají následující kapitoly.

4. Analýza rozhovorů

Zjištění z výpovědí jednotlivých informátorů a pozorování jsem rozdělila do tří kapitol, které se řídí výzkumnými otázkami. První odpovídá na otázku, co bývá prvotním impulsem pro snahu patřit do graffiti subkultury a stát se writerem nebo writerkou a z jakého důvodu mladí vyhledávají graffiti. Druhá kapitola popisuje vstup jedince do subkultury a přijímání nováčka. Třetí kapitola pak shrnuje přínosy i negativa členství v subkultuře graffiti. Kapitoly uzavírají jejich dílčí shrnutí, která zároveň interpretují zjištění v rámci literatury.

Uváděné citace doprovází přezdívka respondenta a crew, kterou píše. Citáty, pocházející od respondentky, která nemá writerský pseudonym, označuji pouze názvem její crew, tedy Skrat.

4.1. Prvotní impuls – snaha patřit do graffiti subkultury

Mí respondenti začínali malovat sami, nebo v doprovodu kamarádů. Pro některé to „byl hec“ mezi kamarády a nový druh zábavy, pro některé dobrý pocit z toho, že dokáží měnit veřejný prostor tak, jak se jim to líbí. Mouse se začal podepisovat ve veřejném prostoru cestou na základní školu již ve 12 letech, Helen naopak začínal až v 18 letech.

Společné pro mé informátory byla jejich fascinace graffiti již před tím, než malovat začali. Snažili se v něm hledat nějaký řád a strukturu.

„Fascinovalo mě, jak jsou ty stěny počmáraný, že to má nějakou hierarchii, posloupnost a že to je strašně moc informací, který nejsou jenom nápisy po zdech, ale že to jsou vlastně vzkazy, odkazy budoucím generacím a všechno to má nějakou... no, že se dá zjistit kdo tam byl, s kým tam byl, vlastně skoro proč tam byl, co tam udělal, jak dlouho tam byl, kdo patří ke komu. Začne tě to bavit sledovat, úplně tě to vtáhne a začneš shánět informace kdo a kdy co dělal, co ty zkratky znamenaj, jestli to byli cizinci.“ (Helen, TCS)

Vedle piecu, který writer vytvořil, je většinou vypsané jméno jeho crew, writeři, se kterými ji píše či lidé, kteří u tvorby piecu byli a hlídali okolí. Stejně tak je u piecu vypsán i rok, kdy byl vytvořen a v případě zahraničních writerů i město, ze kterého writeři pochází.

Všichni informátoři popisovali fascinaci jednotlivými jmény, která potkávali v okolí své školy, domova nebo míst, kam často chodili a představy, které o writerech, když začínali, měli. Často si writera, kterého dřív viděli na obrázku či fotografii v kukle, představovali jako hrdinu, který žije dvojitý život. Ve dne předstírá spořádaný život a v noci za sebou zanechává své podpisy tak, aby ho při tom nikdo neviděl. V té době si ale ve většině případů nedovedli představit, že by se za několik let na pozici takového superhrdiny mohli objevit sami.

„Začali jsme si všimát jiných tagů, pieců a graffiti. A říkáš si: ty vole ten je dobrej tenhle, ten to má všude. A jak si toho všímáš, tak máš představu vo těch lidech. A ti, kdo měli tag všude vokolo byli pro mě v těch 13 nebo 14 letech něco jak Batman, Spiderman a Superman! A říkal jsem si, že to musí být hrozně drsnej gangsta, rapper s kožichem a řetězama – to v té době asi jelo (smích). No a chtěl jsem bejt jako oni, žejo. Chtěl jsem, aby mě někdo obdivoval tak jak já obdivoval je.“ (Deck, BCK)

Deck o writerech hovořil jako o superhrdinech. I když žádného neznal osobně, chtěl být jako oni. Představu writera jako superhrdiny popisovali i Rimed, který noční umělce viděl na fotce s kuklou. Fascinoval ho dvojitý život a chtěl se stát jedním z nich.

Ne všichni ale od začátku ke graffiti a sprejerům vzhlíželi. Rien, který se dozvěděl, že jeho o tři roky starší bratr maluje na něj byl kvůli tomu naštvaný. Graffiti chápal jako vandalismus, jako ničení věcí, na kterým někomu záleží. Zlom nastal ve 14 letech, ve chvíli, kdy se o malování začal bavit se spolužáky na gymnáziu. S nimi také zažil své první zkušenosti s barvami. Rien popisoval své úplné začátky s úsměvem na rtech,

neskrýval pobavení nad trapnými situacemi, které jeho začátky doprovázely, nad situacemi, kdy byl ještě, dle jeho slov, malý *toy*.

„Šli jsme do Sametu ve Štěpánský, ten už tam není a to...tam jsem si kupoval barvy. Filip myslím před tím udělal jeden piece, ani nevím co. No a tam jsem si koupil barvy, říkal jsem, že chci prostě asi stříbrnou nebo černou nebo něco takového a von se mě zeptal, jak velkou velikost plechovky chci a já úplně čuměl. Vůbec jsem nevěděl. A tak jsem řekl: No, tak těch 750ml, tu největší, což byla úplně obrovská plechovka, žejo. Já jsem s tím dělal piece vysokej asi 40 cm a na dýlku měl tak 70 centimetrů, jako a já s tou vobrovskou plechovkou s vobrovským tlakem to byla docela prdel, takže mi to všude teklo.“ (Rien, BCK)

Na začátku si mladí writeři hledali informace na internetu, v textech rapových písniček nebo z novin a časopisů. V tom, jak popisují, mají výhodu oproti writerům, kteří začali malovat před dvaceti lety. Protože neexistovaly specializované obchody s graffiti potřebami, writeři v 90. letech pro malování používali nekvalitní spreje a laky na auta. Poté, co mí respondenti zjistili, že pro potřeby sprejerů existuje speciální obchod – graffiti shop, neskrývali své nadšení. Do té doby kupovali v papírnictví lihové fixy a spreje určené pro kutily.

„Byli jsme úplně nadšený a fascinovaný! A bylo to pro nás jako hračkářství! Mohli jsme si tam koupit věci, co by nám rodiče v životě nedovolili stejně jako jsme si před tím s kámošem kupovali kuličkovky v army shopu.“ (Deck, BCK)

Rodiče mým informátorům samozřejmě na střední škole malování zakazovali. Writeři, se kterými jsem hovořila mi tak popisovali nepřeborné množství figlů, kterými se snažili své rodiče obelhat. V noci utíkali z domu, plechovky s barvou schovávali ve spodním prádle, na chodbě domu nebo ve křoví. Deck se své tajné noční výlety spojuje s pocitem adrenalinu a vzrušení, které se mu při jiných aktivitách nedostávalo.

„(...) a ten pocit vyplížení se z baráku byl prostě neskutečnej. Neskutečná atmosféra toho adrenalinu, kdy jsem se ve 14 vysral na rodiče, vyplížil jsem se z domu, vzal sprej a šel prostě čmárat!“ (Deck, BCK)

Žádný z přátel, se kterými mí informátoři začínali malovat na střední škole u graffiti nezůstal. Ze skupiny, se kterou si poprvé koupili barvy a šli tagovat se writerem stali pouze oni. Ostatní si našli jinou zálibu, nenašli potřebný čas či peníze, nebo se zalekli první konfrontace s policií.

„Ten moment, kdy si tě někdo všimne nezažije každé a hrozně dlouho to trvá. To je jeden z důvodů, proč se na to 99% lidí vykašle. Prostě se jim nedostane toho uznání a oni si řeknou: Proč to dělám? Stojí to spoustu prachů a nic z toho nemam. Nestojí jim za to ty pohledy na svoje tagy, když jsou jejich jedinými obdivovateli“ (Skrat)

Oproti většinové společnosti se subkultura graffiti a její členové liší zejména v rozdílné hodnotové orientaci. Uznávají jiná pravidla, která si zajišťují svými odměnami a sankcemi, které mimo subkulturu nefungují.

„To je úplně něco jiného než normální život. Je to jako, nevím, nějaká sekta. Nepochopíš to, dokud se nestaneš jejím členem. Řídí se to jinými pravidly, máš úplně jiné cíle než normální člověk. Ale jenom v tom paralelním životě writera.“ (Skrat)

Tato pravidla subkultury jsou v rozporu s pravidly majoritní společnosti. Writer tak žije dvojitý život. Chodí do práce mezi své kolegy, do školy mezi spolužáky, kteří nemají sebemenší tušení, že by mohl mít zájem o graffiti. Pro writera je zároveň graffiti životním stylem, nebo jak writeři popisují, životní cestou.

4.1.1. Dílčí shrnutí zjištění k první výzkumné otázce

V první řadě jsem zjišťovala, co je prvotním impulsem pro snahu stát se writerem nebo writerkou a z jakého důvodu mladí lidé vyhledávají graffiti. Pokud bych měla odpovědět na tyto otázky, vrátím se s respondenty často až na základní školu, kde si graffiti poprvé všimli.

Writery a writerkami se stávají téměř výlučně mladí lidé, kteří žijí ve městě a graffiti tak mohou pozorovat denně při cestě do školy, ze školy, při procházce s kamarády či rodiči. Tak jako můžeme i my, všímají si, že se jednotlivé podpisy na ulicích opakují, že k nim jsou připsána data nebo světová města.

V tu chvíli se pokouší o graffiti zjistit více. Jsou fascinováni životy writerů, které jsou spojeny s tajemnem nočních výletů městem, nebezpečným dobrodružstvím a chtějí být jako oni. V opačném případě se o graffiti dozví od svého staršího sourozence nebo kamaráda. Následuje vyhledávání hesel spojených s graffiti na internetu, poslouchání rapu, ve kterém se o malování zpívá. Pokud se mladí lidé rozhodnou být jako writer, hledají si cestu k permanentním barvám, lakům na auta, nebo jsou do graffiti obchodu a poprvé si koupí sprej či fixu.

Během psaní své přezdívky a značkování teritoria, kterým mladý chlapec nebo

děvče prochází, cítí při návratu na toto místo pocit uspokojení nad značkou, která zde po minulé návštěvě zůstala. Chce, aby si jí začali všimati i ostatní. Ve chvíli, kdy se seznámí s někým, kdo má podobnou zálibu, nebo už je zběhlý writer, přichází na řadu jeho začlenění do subkultury.

Prvotní impuls pro touhu patřit mezi writery přijde tedy buď s již praktikujícím writerem nebo nováčkem, toyem, který svým vyprávěním o graffiti a životě v subkultuře strhne k aktivitě někoho dalšího, nebo snahou jedince zjistit o pomalovaných zdech, písmenech na vlakové soupravě či v podchodu více. Pokud se tomuto jedinci zalíbí tajemná atmosféra nočního dobrodružství neznámých postav, které zanechávají vzkaz všude, kudy projdou, pokouší se je napodobovat a vyhledávat situace, ve kterých by se mohl dostat k ostatním writerům. Touží přitom po tom, aby si ho někdo ze členů subkultury všiml a projevil mu uznání za to co ve veřejném prostoru udělal.

Samotný vznik subkultury a snaha jedince do ní následně proniknout, může mít tedy příčinu v tom, že subkultura plní funkci společnosti v rozdělení prestižních statusů tomu, kdo je ve většinové společnosti nenalézá. Naopak ale následně může být subkultura v konfliktu se statusy nebo hodnotami společnosti, které neuznává. Pokud tedy příslušník subkultury uznává jiné hodnoty než okolní společnost, jinak se obléká, jinak se vyjadřuje a jinak prezentuje, může se dostat se společností do konfliktu tak, jak o konfliktu mluví Jandourek [2001]. Pravidla majoritní společnosti a subkultury graffiti se skutečně velmi výrazně rozcházejí. To, co je mezi writery oceňováno, je ve společnosti odsuzováno a trestáno podle zákona [Trestní zákoník 2009]. Nabádání příslušníku graffiti subkultury k tvorbě ostatní majoritní společnost odmítá jako vandalismus. Podle funkcionalistů zase subkultura v rámci společnosti určitou funkci [Petrusek 2000]. Funkce se přitom rozlišují na eufunkce a disfunkce [Giddens 2003]. Disfunkční může být konflikt subkultury a většinové společnosti, které se navzájem neshodnou ve výkladu norem. To však respondenti popisovali, mimo touhu po uznání, jako motivaci pro vstup do subkultury. Nebezpečná hra se zákonem a nepochopení z řady rodičů a přátel, kteří graffiti nebyli fascinováni stejně jako oni. Eufunkční na graffiti subkultuře může být její přispívání ke kulturní rozmanitosti, socializaci jedince mezi vrstevníky i výchova budoucích umělců. Eufunkčnost může být spatřována i v dosažení úcty a respektu ze strany ostatních writerů a writerek, kterou jedinec

vyhledává v případě, že se mu podobného ocenění nedostává od jeho nejbližších, rodiny, kamarádů či školy. Writerovi může být připsán oceňovaný status někoho, kdo subkulturu dokázal posunout o krok dále. Mezi vrstevníky, kteří nemalují pak pozice, byť začínajícího writera vzbuzuje vzrušení a respekt.

4.2. Nováčkem v subkultuře graffiti

V rozhovorech jsem se získávala informace o tom, jak se ostatní writeři, již v graffiti uznávaní, chovali k mým respondentům v době, kdy s malováním začínali. Ptala jsem se ale také na to, jak se sami informátoři dívali a dívají na nováčky a na toy. Hranice mezi tím, kdo je toy a kdo se dá zařadit mezi writery, není jasně definovatelná. Takovou hranici chápe každý z respondentů jinak. Shodli se ale na tom, že to je člověk, jehož podpis je vidět na ulici. Ti, kteří malují pouze na legálních plochách netvoří komunitu graffiti, protože ta je hlavně o nelegální tvorbě.

„Člověka si zařadím mezi writery, když je vidět, že tomu obětoval nějaký čas, udělá toho hodně na ulici. Lidi, kteří dělají jen legály, udělali možná někde pár tagů, tak neberu jako writery. To rozhodně ne jako.“ (Rien, BCK)

V subkultuře graffiti se na nováčky pohlíží nedůvěřivě. Mí participantů se povětšinou začali seznamovat s ostatními writery po dlouhých letech vyhledávání informací o subkultuře. Pak až se mohli odvážit začít sami tvořit. Před deseti lety byla mezi nováčky podle Rimeda daleko více přítomna úcta ze starších writerů. Když Rimed, již jako zkušenější writer, založil s několika začínajícími writery, včetně Helena, crew DOGS, zjistil, že už podobná písmena píše jiná, známá crew. Z respektu k ní nechal DOGS rozpadnout.

„My jsme v té době měli strašněj progres a chtěli jsme hrozně malovat a byli jsme taková nadějná mladá krev, newcomers. Hrozně jsme vzhlíželi k těm lidem. Právě kvůli té hierarchii a kvůli těm starejm názvům, protože se nesměj dělat stejný věci, to nevyšlo. Hireho to hrozně vystrašilo a přestal to dělat a řekl že nepůjde takhle proti vůli bohů a mě to taky tak jako úplně zdeptalo, takže DOGS se rozpadlo a potom během roku založil Hire FC s dalšíma lidma a chvíli po tom založil Rimed TCS.“ (Helen, TCS)

Kdo je tedy toy? Podle Riena největší vlna nových, dle jeho slov „řádoby writerů“, přišla po filmu Gympl. Po městě se začalo objevovat spoustu toy tagů a pieců lidí, kteří si pouze zkusili zničit pár zdí a hned toho nechali, čímž se pohled veřejnosti na

tuto subkulturu ještě zhoršil. Vliv na počet toy writerů má tedy i značná popularizace tématu. K tomuto faktu přispívá i snadná dostupnost sprejů a speciálních fix ve specializovaných graffiti obchodech, které v 90. letech nefungovaly, nebo fungovaly v daleko menším měřítku než dnes. Svoji hru sehrává i snadné hledání informací na internetu, v graffiti časopisech a magazínech, v dokumentech a filmech o graffiti subkultuře.

„Toy neumí malovat a myslí si, že umí, chová se jak debil. Nemusí to být začátečník. Začátečník, kterej je pokornej, umí se nějak chovat, netváří se, že sežral moudrost světa, nemyslí si o sobě bůhví jak je king, tak nemusí být toy. Je v pořádku, když někdo neumí malovat a učí se a nechá si poradit a neleze nikomu do prdele. Nebo jako je to toy, ale nemyslíš to hanlivě.“ (Rien, BCK)

Aby nováčka subkultura přijmula jako writera, musí malování obětovat určitý čas a svůj podpis trénovat. Podle respondentů je každý na začátku toy. Jde o to, jak moc se snaží, jak zdokonaluje tvary svých písmen a zda jsou jeho piecy a tagy vidět na ulici.

„I když se mezi writerama pohybuju téměř furt, když jsem začala malovat, nikomu jsem o tom neřekla. Věděla jsem, že jestli budu dobrá, někdo si mě všimne a moje jméno se mezi nima třeba začne řešit. Kdybych jim řekla, že maluju, asi by si ze mě udělali prdel, že u toho nevydržim jako 99% případů a byl by konec.“ (Skrat)

Pokud je jeho práce hodna writera, při seznamování s ostatními má nováček značnou výhodu. Kvalitu provedení jeho jména, stylu písma a tvarů posuzují starší writeři. Přijmutí nováčka do subkultury je tak ovlivněno osobními názory zkušených writerů, které se mohou často lišit. Socializace do subkultury graffiti je v tomto případě možno označit za určitý rituál, kdy se starší writeři radí a musí shodnout na přijetí nováčka.

„To, že jsi dobrej a že nejsi žádněj toy stačí vyjádřit jedním fixem, jednou barvou. Napíšeš to, a lidi, kteří k tomu maj co říct to prostě poznaj a je jim všechno jasný.“ (Rimed, CLE, TCS)

Během pozorování jsem byla přítomna diskusi o novém writerovi Ivorym, který byl do uzavřené subkultury graffiti přijat teprve nedávno. Writeři diskutovali o jeho stylu písma. Pro některé z nich je Ivory stále ještě toy, který se má ještě hodně co učit a své písmo trénovat, pro některé v ulicích Prahy udělal dostatečný počet kvalitních

pieců s originálním stylem. I když jeho tvorbu hodně writerů považuje za „nevykreslenou, nevypilovanou“, podobně jako crew TCS se svými neobvyklými tvary zasypává město nespočtem nepřehlédnutelných pieců a tagů. Oceňován je tedy daleko více za kvantitu než za kvalitu své práce, z rozhovoru writerů každopádně vyplynulo, že je s dnešní pražskou graffiti scénou nepopíratelně spjat.

4.2.1. Seznámení s ostatními členy subkultury

Všichni mí respondenti s malováním začínali nezávisle na jiných, již uznávaných writerech. S těmi se seznamovali až ve chvíli, kdy měli první zkušenost se psaním svého jména za sebou. Harm, Mouse i Rien popisovali své seznamování přes webovou stránku Fotolog.com. Na této stránce mohl mít writer profil, na který přidával fotografie svých pieců a tagů. Zde si pak jednotliví writeři mohli předávat zkušenosti, seznamovat se a domlouvat si setkání. V tu chvíli nováček cíleně chodil kolem legálních ploch, kde se mohl seznámit s ostatními, nebo se seznamoval naprosto náhodně.

„K ostatním jsem se dostal úplnou náhodou. Vyšlo nějaký graff video a poznal jsem podle čepice kluka, co vedle mě bydlel v baráku. A poznal jsem ho podle bundy a tý jeho čepice co nosil a viděl jsem ho, jak dělá nějaký tagy na Vyšehradě. Dostali jsme se do kontaktu, přes jeho sestřenici ze základky. No potom si mě jednou zavolal na ulici, abych mu ubalil brko. Dali jsme spolu brko a už ten večer mě pozval na piece, seznámil mě s nějakýma lidma a já byl strašně rád. Měl jsem z toho hroznou radost, že někoho takovýho znám. Jako kdyby fanoušek Simpsonových potkal Homera na ulici. Bylo to fakt něco, hrozně jsem to prožíval.“ (Route, BCK)

Writer, se kterým se nováček seznámil ho většinou seznámil s ostatními, kteří ho mohli seznamovat se svými kamarády, se kterými sdíleli stejnou zálibu. Začínající writer tak postupně získával kontakty, stejně jako rady a zkušenosti. Výhodou Ivoryho, o kterém jsem psala v předchozí kapitole bylo, že se poměrně rychle seznámil se členy crew FC a Mousem, který ho subkulturou a jejími pravidly provedl.

Seznamování uvnitř subkultury ale ne vždy probíhá podle představ jejích členů. V subkultuře graffiti funguje určitý kontrolní mechanismus, který dohlíží na dodržování pravidel. Jakmile se v prostředí subkultury objeví nováček, který s pravidly není obeznámen, subkultura ho nepřijme a co víc, může následovat i trest v podobě zabavení drahých barev. Stává se tak většinou ve chvíli, kdy zkušenější writer potká

nějakého mladého, který přejíždí, tedy přemalovává, přesprejovává, podepisuje se na něčí jméno, na něčí piece.

„Já jsem někoho obral asi 2x, 3x, když jsem potkal toye na zóně a něco přejížděli, tak jsem jim rovnou řekl, že si za to něco vezmu no. Jednou, když něco nějaký toys ničili tak to bylo trochu i s fyzickým kontaktem no. Ale vlastně o nic nešlo, jsou to jen barvy. Ty lidi stejně nevychováš tím, že jim to sebereš. Oni si o tobě budou myslet že jsi hajzl ale já nemám dvě hodiny na to jim ve zkratce vysvětlit proč to nemaj dělat. Stejně to nepochopěj.“ (Rimed, CLE, TCS)

Poznat toye ale není snadné, stejně jako poznat nováčka od někoho, kdo si již našel v subkultuře své místo a přátele. Při snaze nováčka vychovat ale i mezi již zkušenými writery docházelo k nedorozuměním a trapným situacím.

„Jednou Hireho jsem obral třeba. Hire byl v tý době toy. Já přišel na trať a viděl že tam nějaký dva malý kluci přejížděj nějaké piece, tak jsem mu chtěl sebrat barvy no. Jenže pak jsem se dozvěděl že je to Hire, ktorej se znal dobře z lidma a pak z toho byl docela problém, protože mě jeho kámoši chtěli zbit no. Ale bylo to hlavně proto, že v tý době jsme neměli prostředky a peníze na barvy, teď už vydělávám, tak bych to asi neudělal. Dřív to bylo striktnější. Celá crew čekala až někdo vyjde z graff shopu, aby ho obrala o barvy. Dřív někdo udělal piece a tys nemoh udělat vedle něj. Měl třeba celej hood, kam se nesmělo malovat, protože to bylo jeho.“ (Route, BCK)

Kontrola uvnitř subkultury nefunguje pouze směrem k nováčkům. Sledovány jsou jednotlivé tvary písmen wrierů a v případě, že nemají uznávanou podobu, jejich autorům je dáno jasně najevo, co si o jejich „dílech“ ostatní myslí. Mí informátoři a informátorka se ale shodují, že tento kontrolní mechanismus byl v minulosti daleko striktnější.

„Dřív se mnohem víc řešili tvary, lidi to víc trénovali a navzájem se kontrolovali. Mělo to nějakou hierarchii. TCS by před lety neprošlo, takovýhle piecey by jim asi někdo rychle zatrh.“ (Harm, AH)

Helen, člen crew TCS, sám uznává, že by před lety s TSC neuspěl hlavně proto, že neuměl namalovat přesné, geometrické a pravidelné tvary, díky kterým by v subkultuře dosáhl uznání.

„Já jsem byl na gymplu vždycky dysgrafik. Malovat jsem neuměl, spíš jsem na něco hrál. Třeba hrozně moc se teď změnil čas a já jsem se vlastně narodil do hrozně

dobrý doby, kdy se začínají vracet starý styly. Jsou to takový trash graffiti, kdy to nejsou takový ty vyumělkovaný dokonalý tvary, ale kdy to není úplně na styl ale takovej taky prostě trash. A jde to i ze zahraničí prostě z Německa třeba.“ (Helen, TCS)

Za pravdu Helenovi dává i Rimed, který TCS zakládal. Když tato tři písmena vymýšlel, chtěl od crew, která je bude psát striktní dodržování přesných a dopředu natrénovaných tvarů. Od svých požadavků odstoupil ve chvíli, kdy se kvantita pieců crew vyrovnala jejich kvalitě.

„Původně jsem byl dost naštvanej, když jsem to viděl. Bylo to úplně něco jinýho, než jsem chtěl. Jenže tak to má bejt. Nemůže být všechno přesný a krásný. Graffiti o tom rozhodně není. Tady jde o pluralitu stylů a oni vytvořili úplně jinej styl. Naprostej dirty bombing Prahy. A kvalitu prostě přebily kvantitou a já je za to cením. To, co z TCS vzniklo je naprosto jedinečná věc.“ (Rimed, CLE, TCS)

Pravidla subkultury se tedy mohou v průběhu času měnit. V dnešní pražské graffiti scéně se upouští od striktního dodržování pravidelných tvarů písma. Daleko více než v dřívější době, je oceňovaná také kvantita a tvorba pieců na viditelnější místa, při jejichž pomalování writer mnohem více riskuje. Během pozorování writerů při malování a při jeho přípravě vyšlo najevo, že je malování v dnešní době daleko riskantnější než například před deseti lety, kdy nebyly tolik rozšířené kamerové a jiné bezpečnostní systémy. Writeři tak své noční počinání musí daleko více promýšlet dopředu a samotná akce musí trvat daleko kratší dobu než v minulosti. Writer či writerka se tak na místě, kde tvoří, může zdržovat daleko kratší dobu, což se odráží na kvalitě provedení jejich piecu. Samotné malování v Korunní ulici, které jsem měla možnost z určité vzdálenosti pozorovat, trvalo ani ne 10 minut. Doba strávená na takovém místě se odvíjí od velikosti piecu, kvality tvarů i počtu writerů, kteří se na něm podílejí. Tvorba pieců tak nemusí trvat ani 3 minuty. Writer či writerka se tak na místě, kde tvoří, může zdržovat daleko kratší dobu, což se odráží na kvalitě provedení piecu a následném uznání ostatních writerů a writerek.

4.2.2. Kariéra writera

Graffiti je specifickou subkulturou, ve které se její členové ocitají v rámci hierarchie. Ta přitom nemá pevně danou strukturu a jednotliví writeři o její podobě nemají vždy shodnou představu. Začínající writer se na začátku své graffiti kariéry ocitá

mezi ostatními jako neznámý toy, který si své místo musí vybojovat.

„Stává se to hrozně často že tě mladý toys a no mladý writeři zvou na piece, chtěj se ti zalíbit. To je docela běžný no. Jenže ty nejdeš na akci s někým, o kom nevíš, jestli mu můžeš věřit před fízlama. A kdo je toy? Koukneš na ten piece, koukneš na toho kluka a hned víš, jestli je to toy nebo ne. Taky podle věcí v ulici. Když jsem to neznal na ulici tak to byl toy.“ (Route, BCK)

Pokud se seznámí s někým, kdo je ochoten ho učit, získá díky němu mnoho důležitých kontaktů a hlavně rad, za které musí často zaplatit. Investice do osoby, která již delší dobu maluje a je schopna začátečníka uvést mezi ostatní writery se ale často vyplatí.

„On se se mnou seznámil vlastně proto, že mě využíval. Jsem mu vždycky zaplatil barvy a on udělal piece a pak k tomu přidělal jakoby mě. Což mě pak začalo srát, když jediný vlastně tři kila, co jsem měl jako kapesný na měsíc, jsem z toho koupil barvy a on maloval a já jenom hlídal. Ale díky tomu jsem se dostal k ostatním, takže to bylo takový něco za něco. A začal mě taky učit. Já jsem měl všude kolem baráku tagy, takže on věděl, co dělám a začal mě učit co je to piece, že mám hodně skicovat, kdo jsou fízlové, kdo je dobrej a kdo ne a tak.“ (Route, BCK)

Sít kontaktů na ostatní writery se díky tomu rozrůstá. Následuje členství ve crew. Crew zakládají writeři, kteří crew nemají, již nenacházejí zálibení v psaní písmen své dřívější crew, nebo členy jejich dřívější crew odhalila policie. Crew ale také může přijmout nového člena. Na přijímání nováčka se musí dosavadní členové shodnout.

„Chtěl jsem vzít do TCS Butt, s tou jsem prostě hrozně často maloval a vona ale úplně začínala malovat, takže to ještě nebylo úplně vyskillený. Ale mě to prostě nevadilo. Věřil jsem jí, věděl jsem, že se na to nevykašle a že to bude dřič. A tak jsem řek, to ještě Kre neseděl: hele chtěl bych přibrat Butt a on – no, že ještě ne, že ještě nenastal čas. A pak jsme čekali půl roku a pak řek, že teda jo.“ (Helen, TCS)

Po přijetí writera do crew, nebo vytvoření crew nové, nastává pro člena subkultury nová kapitola. Získá přátele, kterým bezmezně důvěřuje a se kterými může sdílet stejné pocity a stejné úspěchy.

„Pak se s klukama hodně hecujete, když udělá jeden, ty chceš dělat taky. To je motivace no. A když tě přiberou do crew, tak se jim chceš hrozně vyrovnat a dohnat tu dobu, cos tam nebyl.“ (Route, BCK)

Pokud je pro studenta důležitou hodnotou například získání titulu a následné uplatnění v oboru, pro aktéra graffiti subkultury je to srovnatelné například s posprejováním velice lukrativního místa, dobře viditelného z frekventované ulice, za které získá ocenění a prestiž uvnitř crew i subkultury.

„Musíš prostě udělat hodně pieců na hodně místech, který jsou vidět. Pak si tě lidi začnou cenit.“ (Helen, TCS)

Prestiž a uznání se snaží získat ale i celé crew. Pokud udělají end to end, tedy posprejují celý vagon do takové výšky, kam dosáhnou, nikoli však po střechu, případně wholecar, tedy naprosto celý vagon, dosáhnou tím cíle, který v subkultuře sdílí většina zainteresovaných. Vysoce ceněnou hodnotou je pak wholetrain přes celou vlakovou soupravu. Pokud má odpovídající kvalitu, která se od tvarů písma, originality a provedení čeká, jedná se o pomyslné maximum, čeho lze v subkultuře dosáhnout v rámci jednotlivých crew. Na rozdíl od studenta a jeho získaného titulu, který jako hodnotu uznává celý společenský systém, ale wholetrain uznává jako hodnotu pouze daná subkultura. Většinová společnost tento počín zpravidla odsoudí. Tak writeři jednájí navzdory většinové společnosti. Čím víc je jejich počín kritizován společností, je tedy více vidět, pobuňuje a podob., tím je v rámci subkultury více uznáván.

„Hrozně rád si čtu třeba debaty a komentý pod fotkama pieců. Pokud tam někdo napíše: Fuuuuj, ježiš to je odporný! Tak jsem spokojenej. Vim, že to vzbudilo reakci, že to někdo pozoruje. Že to sleduje a nějak to na něj působí. Je jedno že negativně. Nebo to, že ho to sere se mi taky vlastně líbí.“ (Helen, TCS)

4.2.3. Dílčí shrnutí zjištění ke druhé výzkumné otázce

Podle respondentů, je každý na začátku tak trochu toy. Toy je anglické slovo, označující hračku. Ve slangu graffiti subkultury je touto „hračičkou“ posměšně označen nováček, který se mermomocí snaží proniknout mezi ostatní writery. Ve chvíli, kdy tak činí ale nemá potřebné schopnosti.

Protože je subkultura graffiti značně uzavřená a hierarchizovaná, nováček je přijat mezi ostatní writery za určitých předpokladů, které musí splnit. Pokud tak neučiní, nikdy do graffiti subkultury nezapadne a nezíská tak rady a zkušenosti, které jsou pro malování zásadní. V subkultuře graffiti je tedy přítomen určitý kontrolní mechanismus, který kontroluje dodržování pravidel nováčka a který tak zajišťuje

socializaci jedince do subkultury což vychází z obavy zkušených writerů z příchodu špatných writerů a tzv. toys. Učení o pravidlech a sankcích společnosti a skupiny, je podle Nakonečného [2011] jedním z hlavních předpokladů socializace, díky kterým se jedinec učí nové vzorce chování, které jsou pro danou společnost užitečné. Protože členové pražské subkultury se mezi sebou poměrně dobře znají, jsou dobrými přáteli, ví, kdo získal důvěru a přesvědčil o svých schopnostech „být writerem“ ostatní. Zároveň jsou srozuměni s momentálním hierarchickým uspořádáním jednotlivých writerů i writerek, stejně jako celých crew. Subkultura tak podle Carr-Grega a Shale [2010] plní funkci alternativní rodiny, jejíž členové musí dodržovat určitá pravidla a ctít stanovené autority. Proces začlenění pak probíhá v případě, že nováček splnil pravidla pro vstup do subkultury.

- 1) Seznámení nováčků s ostatními členy graffiti probíhá za předpokladu, že o subkultuře sehnal potřebné informace a začne tvořit nezávisle na ní. Jakmile se pak setká se zkušenými writery, může jim ukázat svůj podpis. Pokud ho writeři již dříve zaznamenali, nováček má šanci se s nimi začít přátelit a seznámí se s ostatními.
- 2) Nováček writerům nepodlézá, má z nich ale respekt. Ctí pravidla subkultury, jako je například nemalování na již hotový piece, „nepřejíždění“ zkušeným writerům jejich díla. Může se tak předem vyvarovat konfliktům s ostatními. I tak se však může stát, že bude „obrán“ o barvy někým, kdo bude přesvědčen, že je toy. Toto odškodnění respondenti chápou jako oprávněné odškodnění za narušení jejich autority a proces, doprovázející každého writera na cestě za uznáním. Neochota mladších writerů podřídit se starším a odevzdat drahé spreje pak může být chápána jako drzost, což naznačuje hierarchické zakořenění vztahů členů graffiti subkultury.
- 3) Nováčkové jsou subkulturou často odmítáni čistě kvůli nedůvěře a snaze writerů navzájem se chránit. Jakmile nový člen subkultury nezíská doporučení a důvěru někoho, kdo je mezi ostatními writery známý, nezíská ani důvěru ostatních.

S nováčkem je zacházeno s nedůvěrou. Pokud narazí na writera, který je ochoten ho zasvětit do tajemství graffiti na oplátku se mu musí podřídit a s pokorou přijímat jeho rady. Poté, co dokáže, že umí dobře malovat, udělá významné piecy na

ulici, je ostatními členy graffiti subkultury brán jako writer. Přijmout může být do již existující crew, nebo založit crew novou. Otázka hodnocení stylu a kvality pieců a tagy je ovšem individuální hodnotou u každého writera.

Podle konfliktualistické teorie a Jandourka [2001] se nováček při začleňování do subkultury může dostat do konfliktu s jejími stálými členy v případě, že předem nastavená pravidla nedodrží. Jedinec může být označen za devianta v případě, že nesdílí společné hodnoty s vlastní subkulturou, v našem případě například posprejuje historickou památku, která je pro ostatní členy graffiti subkultury tabu, posprejuje piece již uznávaného writera apod. Deviantní jedinci však ve skupině mohou tvořit prospěšnou funkci například tím, že pomáhají vytyčit hranice povoleného chování a tím vymezit symbolické hranice v sociálním prostoru, což může být pro skupinu přínosné.

S tím také souvisí výklad teorie sociální směny [Eriksen 2007]. Podle ní členství v subkultuře přináší jedinci určité zisky, kvůli kterým o své členství v subkultuře usiluje. Přínosná nemůže být pouze subkultura pro jedince ale také naopak jedinec pro subkulturu. Uvnitř subkultury tak funguje kontrolní mechanismus, který dohlíží na dodržování pravidel. Tím jsou samotní writeři, kteří trestají nováčky zabavením barev v případě, že se proti některému z pravidel proviní. Tato teorie není uplatnitelná pouze při socializaci nováčků do skupiny ostatních, ale také na následný vývoj jejich členství. Již dlouholetí příslušníci subkultury, stejně jako její noví členové, bedlivě sledují vzájemné počínání, kalkulují výnosy, které, pokud oslabují, mohou být důvodem pro opuštění skupiny.

Symbolický interakcionismus hovoří o labelingu a „nálepkování“ příslušníků subkultury. Hrčka [2000] v tomto případě o nálepce hovoří jako o vítaném, na první pohled zřetelně viditelném znaku, kterým se poznávají jak členové subkultury mezi sebou, tak díky němu příslušníky subkultury k jejich komunitě dokáže přiřadit i většinová společnost. V případě subkultury graffiti je ale nálepka nežádoucí. Writeři nestojí o to, aby je ti, kteří na graffiti neparticipují se subkulturou spojovali, ba naopak, je pro ně označení sprejera nežádoucí. Jak popsali respondenti, za nálepku se dá považovat označení jednotlivých writerů a writerek toyem, nebo v opačném případě uznávaným kingem. V obou případech jde však o interní označení konkrétních jedinců na určitých hierarchicky rozdělených postech v rámci subkultury.

4.3. Přínos členství v subkultuře graffiti

Writerů jsem se také ptala, jaký na ně měla graffiti subkultura dopad. Pokoušela jsem získat informace o tom, do jaké míry je jejich členství v subkultuře přínosné pro jejich život. Odpovědi participantů se často velmi shodovaly. V první řadě zdůrazňovali její prospěch v oblasti poznávání nových přátel, nových míst, zažívání nezapomenutelných situací a událostí, které si budou pamatovat po celý život. Pražští writeři znají dokonale svoje město, Prahu a její atmosféru. Díky experimentování s drogami pak zakusili svět, který by jinak a s nikým jiným nepoznali. Rimed si od té chvíle, co začal malovat připadá dospělý, Harm díky graffiti zjistil, že ne každý, kdo na graffiti nadává na internetu, dokáže nadávat v reálných situacích. Pro spoustu umělců je graffiti odrazovým můstkem pro jejich kariéru.

Motivace ke tvorbě graffiti, o které mi respondenti vyprávěli, by se dala rozdělit na několik kategorií. Jednalo se často o snahu změnit veřejný prostor vlastními silami tak, aby to bylo vidět či snaha vytvořit si nový život, nové jméno a novou osobnost v subkultuře, jejíž členství zajišťuje speciální druh uznání. Snaha být viděn. Respondenti také popisovali tvorbu graffiti jako hru, za kterou se sbírají body v podobě dobře udělaného piecu a s ním spojeného obdivu okolí. Čím víc udělají tagů a pieců, tím víc jsou sami na sebe hrdi.

„Je to navíc vzpomínka na ten moment, na ten den, kdy jsem tam byl. Všechny svoje věci mám vyfocený a když se na ně kouknu, vzpomenu si, co se tehdy dělo. Je to vzpomínka, nostalgie.“ (Route, BCK)

Popisována byla i snaha být lepší než ostatní, již uznávání writeři.

„Dělám to, protože ty se snažíš překonávat to co tady udělali lidi dřív a jako překonávat... to už jsem překonal (smích) ale v mnohem, mnohem horší době, kdy je to mnohem víc penalizovaný než v době kdy, kdy to dělali lidi prostě v 90. letech, kdy na to prostě nebyl ani zákon, kdy za to dostali lidi jen pokutu. Ted' jsou za to žejo vodnětí svobody.“ (Helen, TCS)

Nejsilnější motivací je ale uznání a obdiv ostatních členů subkultury, který si writer snaží budovat od začátku své subkulturní kariéry.

„Je to takový honění ega no, o to uznání. Že když to děláš dlouho a děláš to dobře tak jsi v tý komunitě taková celebrita jen díky tomu jménu. Ty lidi mě neznaj osobně ale svým způsobem mě znaj.“ (Route, BCK)

Pochvala od dlouholetých členů subkultury je pro nováčka hnacím motorem, který ho posouvá dopředu a díky kterému má pocit, že snaha přelstít rodiče, utíkat v noci z domu a šetřit na každou fixu má smysl.

„Jeli jsme s kámošem okolo legálu na kole a přibrzdili jsme u nějakých writerů a že taky malujem. oni na nás koukali jak na nějaký toye o tři roky mladší. No a já jim říkal že dělám to a to, musel ukázat žejo. A voni najednou, jo ty vole, si děláš prdel, toho je tady hafo kolem. Oni mi to úplně zcenili žejo. A říkali, že si mysleli že to dělá nějaký úplně divnej týpek, když je to tak divnej tag a pak zjistili že to dělá takovej klouček na kole ještě vo tři roky mladší. A to jsem byl megarád že mi to takhle někdo pochválil jako. Mě nikdy nikdo v životě za nic necenil. Jsem do tý doby v životě nikdy nic nedokázal extra. To že chodim na gympl? No a co, všichni tam jsou stejný. A já jsem najednou byl v něčem jinej a nechtěl jsem v tom přestat, když jsem za to byl ceněnej. Mě to prostě naplňovalo a bavilo mě to.“ (Deck, BCK)

Rozdílné názory panovaly ve chvíli, kdy jsme se začali bavit o souvislosti motivace a adrenalinu, který je spojen především s nelegální tvorbou graffiti. Harm i Mouse například strach a pocit napětí popisovali jako jeden z důvodů, proč je tvorba graffiti baví. Naopak Rien popisoval mylnou představu médií a představy lidí, kteří si myslí, že adrenalin je jeden z popudů a pohnutek writera k tvorbě, jako mylné. S ním souhlasí i Route.

„Ten adrenalin ten mě na tom třeba sere. Jako to že tě můžou chytnout. To mi na tom fakt vadí, někoho to možná baví. Primární je udělat ten piece na tom místě. Adrenalin není důvod proč to dělám, ten mi to spíš stěžuje, je to komplikace. Nejvíc na tom mám rád tu vizuální změnu prostředí mnou. Že já sám pro sebe změním veřejnej prostor.“ (Route, BCK)

Během pozorování v Korunní ulici s Rienem a Deckem writeři ironicky naráželi na to, že jsou již na podobné výlety staří. Protože mají oba práci, ve které by jim potyčka s policií přinesla pouze potíže, jsou při malování daleko více obezřetní a nervózní, než tomu bylo, podle nich, před lety, kdy začínali. Po dokončené akci proto oba hlasitě vydechli a diskutovali o tom, zda jim za to ten strach a risk stojí.

Nejdůležitější motivací pro tvorbu graffiti je, jak vyplývá z rozhovorů, touha po uznání a jedinečná forma sebe prezentace.

„To, že něco dokážeš a je to hmatatelný. Co namaluješ je prostě stopa, která po tobě zůstane. Nezmizí to jen tak.“ (Skrat)

Bavili jsme se společně ale i o negativech, které s sebou do životů writerů subkultura přináší. Subkultuře graffiti writeři obětují podstatnou část svého života, ne-li život celý. Protože barvy, spreje a fixy na malování jsou poměrně drahé a během životní dráhy jedince se jich spotřebuje velké množství, je tato činnost poměrně nákladnou. Kvůli graffiti se writeři musí vzdát velkého množství peněz, času a trestní bezúhonnosti.

„Nechci přemýšlet nad tím, co mi graffiti vzalo. Rozhodně by se to nevypořádalo tomu, co jsem díky tomu získal. Kdybych se ale se stejnou vervou věnoval něčemu jinému, třeba, já nevím, bych se víc učil něco, byl bych v tom určitě naprostej king.“ (Deck, BCK)

Respondentů jsem se ptala, zda by si přáli, aby bylo jejich dítě členem subkultury. Otázkou jsem chtěla dojít k negativum, která se k subkultuře váží. Odpověděno mi bylo, že nikoli, protože až na výjimky je graffiti spojeno s neustálými večírky, marihuanou a drogami. Daleko zásadnější byl ale negativní obraz některých writerů, který mi respondenti vylíčili.

Helen líčil writery jako *„(...) ne úplně slušný lidi.“* Popisoval, že pokud ho v životě okradlo pět lidí, všichni to byli writeři. I přes to jsou jeho nejlepšími přáteli téměř vždy členové subkultury.

„V oblíbených v IPhonu, se kterými si nejčastěji volám, mám na prvním místě přítelkyni a pak samý writery.“ (Helen, TCS)

I když mí respondenti vzpomínají na své začátky v subkultuře rádi, své dítě by v ní raději neviděli. Writeři jsou jedinci a individua s různými zkušenostmi a minulostí. Společná je pro ně snaha o překonávání nebezpečného, láska k zakázanému ovoci, které ale následně chutná nejlépe. Ne každý ale podle informátorů umí v nejlepším přestat.

„Writeři a lidi okolo jsou dost často pochybný existence. Často do něčeho spadnou a už se nevyhrabou, akorát si nahulují každé den palici. Nechtěl bych aby to dělalo

moje dítě, protože okolo graffiti se pohybuje spousta fetu, je to dirty noční život, mohl by se zaplíst se špatnou bandou.“ (Route, BCK)

Přátelství writer jsou specifická především tím, že si navzájem musí věřit zvláště ve chvílích, kdy je zatkne policie. Writer si ale uprostřed subkultury své přátele a členy své crew pečlivě vybírá.

„To nebezpečí pro lidi je u graffiti jak fyzický, tak duševní skrze drogy. Motá se kolem toho spousta sociálních nul a budižkničemu, vyvrhelů. Ty lidi se ve svých letech nejsou schopni najít práci, fetujou a kradou pastu na zuby, aby si mohli koupit krabicový víno nebo nějakéj smah.“ (Rimed, CLE, TCS)

Při pozorování během křtu videa KICK THE SHIT se slova respondentů, kteří upozorňovali na přítomnost drog v subkultuře potvrdila. V tu chvíli byli i mí respondenti těmi, kdo přemýšleli, jak do klubu Roxy přes ochranku, která u vstupu každého prohledávala, pronesou pytlíček kokainu. Během mé přítomnosti v klubu Roxy, i během afterparty premiéry videa Girl Power téma poptávky a nabídky drog mezi writery několikrát zaznělo.

4.3.1. Dílčí shrnutí zjištění ke třetí výzkumné otázce

Komunikační partneři se shodli na tom, že pozitiva, která jim subkultura graffiti přinesla, převažují nad negativy. Podle teorie sociální směny [Hrčka 2000, Eriksen 2007] je členství v subkultuře podmíněno převýšením výnosů a zisků nad ztrátami, které se k ní pojí. V subkultuře graffiti je to především již zmíněné získání prestiže, úcty i respektu, společně se specifickým sociálním statutem. Jaký je ale hlavní přínos členství v subkultuře graffiti pro jedince? V první řadě jim jejich členství přineslo jiný druh přátel, než získali ve škole nebo v zaměstnání. Writeři, mezi kterými se jednotlivec pohybuje, o něm také ví jiné informace, než jeho rodina a přátelé v „normálním“ světě, které se proti němu dají snadno zneužít. I proto si writeři pečlivě vybírají, s kým se uprostřed subkultury přátelí a koho mezi sebe do subkultury pustí. Nejlepší přátelé writerů a writerek jsou velmi často sami writery a writerkami. Znají se navzájem daleko lépe, než je zná vlastní rodina, mohou si být tedy rodinou alternativní.

Člen subkultury také získá informace, ke kterým se jen tak někdo nedostane. Ví naprosto přesně, jak funguje městská doprava, ochranka v prostorách depa metra, vlakové nádraží i policie. Cítí se být proto mezi svými vrstevníky jedinečným. Díky tomu

může měnit veřejný prostor tak, jak se mu líbí.

Členství v subkultuře navíc přináší speciální druh uznání od ostatních writerů, kteří se vzájemně překonávají v tom, kdo je lepší. I když se nemusí znát osobně, o hierarchii se dozví z pomalované ulice. Miloslav Petrusek [2000] o snaze získat potřebné uznání hovoří jako o potřebě dosažení některých sociálních statusů, které jsou ve společnosti nerovnoměrně distribuovány. Respondenti tak jako hlavní motivaci pro snahu do subkultury graffiti patřit uváděli pocit uznání od ostatních členů a získání respektu, kterého se jim v rodině, škole ani mezi vrstevníky nedostávalo.

Kromě pozitiv se ale se subkulturou pojí také negativa, kvůli kterým by si mí respondenti nepřáli, aby se jejich dítě stalo writerem či writerkou. Podstatný byl pro ně především negativní obraz writera, pro kterého je nejpodstatnější hodnotou v životě právě graffiti, jenž je často spojováno s neustálými večírky, kouřením marihuany a braním drog a porušováním zaběhlých pravidel společnosti. Ne každý z writerů je podle informátorů ochoten v nejlepším přestat a může se tak dostat do začarovaného kruhu mezi vězením, krádežemi a jinou kriminální činností, která s graffiti nemá mnoho společného.

Závěr

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo zjistit, jakým způsobem probíhá proces vstupu jedince do subkultury graffiti, co je hlavní motivací mladých lidí do subkultury patřit a za jakých podmínek se jedinec může stát jejím členem.

V teoretické části jsem nastínila a shrnula hlavní teoretické proudy a přístupy. Dále jsem čtenáře uvedla do problematiky socializace do subkultury a popsala graffiti subkulturu v českém prostředí. Zmínila jsem pohled veřejnosti na tuto subkulturu i postihy za nelegální tvorbu graffiti, které vyplývají z trestního zákoníku.

Teoretický koncept, který jsem si zvolila jako přístup pro studium socializace do subkultury tvrdí, že členové subkultury bedlivě sledují převýšení výnosů z členství nováčka nad ztrátami, které s sebou nový člen přináší, stejně jako on dbá na to, aby svým členstvím získal určité prestižní postavení mezi vrstevníky. Proces vstupu nováčka do subkultury je přitom stálými a zkušenými writery bedlivě sledován a kontrolován. Pokud nový člen poruší některé z nepsaných pravidel subkultury, je potrestán.

Vycházela jsem tedy z předpokladu, že writeři během svého začleňování do subkultury prochází určitým vývojem, který je kontrolován ostatními členy subkultury. Učí se nový jazyk subkultury, učí se její normy a hodnoty. Tento předpoklad potvrdil i kvalitativní výzkum, který jsem v rámci práce uskutečnila a analyzovala v praktické části.

Primárním impulsem pro snahu patřit do graffiti subkultury je obdiv již zkušených writerů, mezi které chce nováček také patřit. Subkultura graffiti je ale značně uzavřená. Díky snadnějšímu přístupu ke graffiti potřebám se snaží o členství v subkultuře daleko více mladých lidí, což se děje na úkor kvality děl, která můžeme vidat na ulici. Zkušené writeři proto přijímají pouze ty jedince a začínající writery, kteří prokáží oddanost graffiti, respekt z autorit a snahu zdokonalovat se. Samotným členem subkultury se pak nováček stává za předpokladu, že prokáže svoji oddanost celé subkultuře a schopnost přijímat kritiku od zkušených writerů. Nováčci jsou v subkultuře graffiti kontrolováni ostatními writery, kteří dohlíží na dodržování pravidel. Pokud jedinec pravidla subkultury nezná a poruší je, je potrestán a oloupen o barvy. Okrádání o barvy je přitom legitimizovaný proces výchovy mladých writerů. Díky zjištěním můžeme tvrdit, že je subkultura graffiti silně hierarchizována. Její příslušníci stoupají po hierarchickém žebříčku a mění se z *toye* na *kingy*. Získávají tak kromě alternativní rodiny v podobě členů své crew také uznání a respekt těch, kteří se pohybují ve spodních patrech hierarchie.

Bakalářská práce se geograficky zaměřuje na Prahu a pražské příslušníky subkultury graffiti. Specifické lokální zakotvení je také limitem práce. Zjištění jsem ale mohla díky respondentovi, který jako writer působil i v Brně, srovnávat i s brněnskou graffiti scénou. Nemyslím si, že by byla zjištění práce univerzálně uplatnitelná na socializaci mladých lidí do subkultury graffiti po celém světě, domnívám se ale, že odpovídají českému a evropskému kontextu. Jsem také přesvědčena, že můj výzkum přináší nové poznatky, které by bylo možno využít a prozkoumat podrobněji. Přínos mé práce spatřuji v popisu systému odměn a sankcí, které jsou se vstupem do subkultury spojeny. Význam této práce a jejího zjištění bych pro budoucí zkoumání viděla v možném srovnání socializace v rámci více subkultur. Socializace do subkultury graffiti je totiž vzhledem k jejím vnitřním pravidlům a hierarchickému uspořádání vztahů mezi jejími členy specifická, a proto by bylo zajímavé porovnat ji se subkulturou s jinými pravidly.

Použitá literatura

- Arnold, D. 1970. *The sociology of subcultures*. Santa Barbara: University of Carolina.
- Berger, P., Luckmann, T. 1999. *Sociální konstrukce reality, pojednání o sociologii vědění*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- Brake, M. 1985. *Comparative Youth Culture: The Sociology of Youth Cultures and Youth Subcultures in America, Britain and Canada*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Bryman, A. 2012. *Social Research methods*. New York: Oxford University Press.
- Carr-Gregg, M., Shale, E. 2010. *Pubertáči a adolescenti*. Praha: Portal.
- ČESKÁ REPUBLIKA „Trestní zákoník: Zákon o poškození cizí věci“. 2009. *Sbírka zákonů 2009 (40/2009 Sb)*. Praha: Armex Publishing.
- Eriksen, T. H. 2007. *Antropologie multikulturních společností: Rozumět identitě*. Praha: Triton.
- Gelder, K., Thornton, S. a kol. 1997. *The Subculture Reader*. London: Routledge.
- Giddens, A. 20013. *Sociologie*. Praha: Argo.
- Girtler, R. 2001. *Okrajové sociální kultury*. Brno: Masarykova univerzita.
- Harrington, A. 2006. *Moderní sociální teorie*. Praha: Portál.
- Hebdige, D. 1979. *Subculture: The meaning of style*. London: Routledge.
- Hendl, J. 2005. *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál.

Hodkinson, P. 2005. *'Insider Research' in the Study of Youth Cultures*. Journal of Youth Studies. 8 (2): 131-149. London: Routledge.

Hazelhurst, K., Hazelhurst, C. 1998. *Gangs and Youth Subcultures: International Explorations*. New Brunswick: Transaction Publishers.

Hrčka, M. 2000. *Sociální deviace*. Praha: Sociologické nakladatelství.

Jandourek, J. 2001. *Sociologický slovník*. Praha: Portál.

Kolářová, M. a kol. 2011. *Revolta stylem: Hudební subkultury mládeže v České republice*. Praha: Slon.

Lewisohn, C. 2009. *Street art: the graffiti revolution*. London: Tate.

Macdonald, N. 2001. *The Graffiti Subculture: Youth, Masculinity and Identity in London and New York*. New York: Palgrave Macmillan.

Nakonečný, M. 2011. *Sociální psychologie*. Praha: Academia.

Overstreet, M. 2006. *In Graffiti We Trust*. Praha: Mladá fronta.

Petrusek, M. *Sociologické školy, směry a paradigmaty*. Praha: Sociologické nakladatelství.

Smolík, J. 2010. *Subkultury mládeže, uvedené do problematiky*. Praha: Grada Publishing.

Soukup, V. 2011. *Antropologie: teorie člověka a kultury*. Praha: Portál.

Strauss, A. L., Corbinová, J. 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: Postupy a techniky*

metody zakotvené teorie. Brno: Sdružení Podané ruce.

Vágnerová, M. 2005. *Vývojová psychologie I: Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum.

Znebejánek, F. 1025. *Sociologie konfliktu*. Praha: Sociologické nakladatelství.

Elektronické zdroje

Dennant, P. 1997. „Urban Expression... Urban Assault ...Urban Wildstyle... New York City Graffiti.“ [online] [cit. 5.1.2017]. Dostupné z: <https://www.graffiti.org/faq/pamdennant.html#climate>.

„Girl Power movie“. 2016. [Http://www.girlpowermovie.com/](http://www.girlpowermovie.com/) [online] [cit. 3.4.2017]. Praha: Punk Film. Dostupné z: <http://www.girlpowermovie.com/>.

Gordon, M. 1947. „The Concept of the Subculture and It's Application.“ *Social Forces* 26 (1): 40-42 [online] [cit. 29. 12. 2016]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2572602>.

Národní galerie. 2017. „Epos 257. Retroreflexe.“ [online]. Praha: Národní galerie [cit. 28.3.2017]. Dostupné z: <http://ngprague.cz/exposition-detail/epos-257-retroreflexe/>.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Scénář rozhovoru

Příloha č. 2: Informovaný souhlas

Přílohy

Příloha č. 1: Scénář rozhovoru

Scénář rozhovoru

1) Graffiti

Co pro tebe osobně znamená graffiti?

Poznal bys writera na ulici? Jaký je? Jak se chová? Odlišuje se od ostatních lidí?

Kdo je pro tebe writer? Od jaké chvíle se dá hovořit o jedinci jako o členu graffiti subkultury?

2) Vstup do subkultury

Kdy poprvé sis začal všímat graffiti?

Dovedeš si vzpomenout na chvíli, kdy jsi šel poprvé malovat?

Jak probíhá vymýšlení jména?

S kým jsi začal malovat jako prvním? Věnuje se graffiti do teď?

Co na malování říkalo tvé okolí, spolužáci, kamarádi, rodiče?

3) Hierarchie

Jak jsi poznal ostatní writery?

Co říkali na tvoji tvorbu?

Obral tě někdy někdo o barvy?

Kdy se z tebe stal plnohodnotný writer?

Kdo byl/je tvůj vzor?

Byl jsi někdy u zrodu crew? Jak se rodí crew?

Kdo je king a kdo je toy?

Obral jsi někdy nějakého toye nebo nováčka o barvy?

4) Motivace

Co tě na graffiti nejvíce baví?

Jaký vztah máš se svými crew boys? Jak bys ho charakterizoval? Jsou to spíše tví přátelé, kolegové...?

Jak důležitý je pro tebe při malování adrenalin?

Za jakých podmínek bys s malováním dokázal přestat?

Chtěl bych aby malovalo tvoje dítě?

Na závěr, prosím, zhodnoť, co ti členství v subkultuře graffiti přineslo a co ti vzalo?

Příloha č. 2: Informovaný souhlas

Souhlas se zpracováním osobních a důvěrných informací pro výzkum Socializace mladých
v rámci subkultury graffiti
dle zákona o ochraně osobních údajů (zákon č. 101/2000 Sb.)

Jméno:

Dne jsem poskytl/a rozhovor pro účely výzkumného projektu: Socializace mladých
v rámci subkultury graffiti (bakalářská práce ISS FSV UK).

Řešitelka/tazatelka: Dorotea Mejstříková

Pro účely analýzy v rámci uvedených výzkumných projektů a pro účely na něj navazující
výzkumné činnosti bude tento rozhovor přepsán a následně zpracováván

jen v anonymizované podobě, bez souvislosti s mým jménem a kontaktem na moji osobu.

V případě, že úryvky z tohoto rozhovoru budou součástí publikací nebo veřejných prezentací
výsledků výzkumu,

smí být uvedeny jen v anonymizované podobě, bez mého jména a souvislosti s mojí osobou.

Až skončí uvedené výzkumné projekty, pro které jsou data přímo určena, tento rozhovor*:

smí být archivován a tím zprostředkován pro účely jiných výzkumů a dalších badatelů (v anonymizované podobě, bez spojení s mým jménem a s mojí osobou)

musí být tento rozhovor skartován.

Podpis: